

Aalborg Universitet

Kandidatuddannelsen i kriminologi

”Hvorfor skulle en mand anmelde en voldtægt for sjov?”

En kvalitativ undersøgelse af kønsforestillingerens betydning for danske
politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager

9. januar 2023

Forfatter: Naja Hybschmann

Vejleder: Annick Prieur

Studienummer: 20201576

Gruppenummer: 20

Antal ord: 20.488 ord

Abstract – Why would a man report a rape for fun?

In the light of the consent-based rape legislation introduced in Denmark in 2021, this thesis explores how Danish police recruits' perceptions of gender influence their understandings of rape victims. The study is inspired by experiences I had during my internship at Politiskolen. Prioritizing those perceptions of gender that are considered problematic for the policework, so called rape myths, the thesis aims at understanding the need and potential for prevention of rape myths based on gender and thereby improving the policework in rape cases in Danish police.

The study consists of 34 female and male police recruits divided into six focus groups. They all have on-the-job training and they have recently finished a course on sexual crimes. Furthermore, two police investigators from a specialized team have been interviewed to reflect upon the relevance of the police recruits' perceptions. To analyze the focus groups, I rely on theories about the ideal victim, symbolic violence, and Sexual Script Theory (SST).

The study finds that a limited number of the police recruits hold problematic gender perceptions in relation to rape victims. These include: 1. Female rape victims must be aware of how they are behaving when under the influence of alcohol and how they are dressing to avoid unwanted attention. This rape myth is mainly held by female recruits, who feel they can identify with female rape victims and therefore draw on their own experiences in such cases, 2. Only women are mentioned in relation to false reports of rape, which especially some of the male police recruits overestimated the frequency of and joked about, 3. Male rape victims are deemed more credible than female rape victims, because the police recruits regard it as a bigger taboo for men than for women to report a rape, and therefore they are risking more, 4. Male rape victims are generally expected to fight back if they are being raped because men in general are considered physically superior in society, 5. The male offender who is familiar with the female rape victim did not mean to hurt anyone and can gain sympathy from the police recruits, especially after the consent-based rape legislation has been enforced, which can minimize the responsibility of the male offender.

In conclusion, some of the police recruits' perceptions of gender can be harmful for rape victims and their cases, if they are acted upon. However, this is not explored in the thesis. The thesis suggests that addressing stereotypical gender perceptions in police culture should be the starting point to help preventing gendered rape myths. This can make a positive difference in police work with rape cases as well as other cases.

Forord

Dette speciale var ikke blevet forfattet uden deltagelse, engagement og vejledning fra en række personer.

Først og fremmest ønsker jeg at takke Politiskolen for specialesamarbejdet, der udspringer af mit praktikophold samme sted i efteråret 2021 på kriminologiuddannelsens tredje semester. Jeg er dybt taknemlig for den tillid og interesse, som både politistuderende og ansatte har vist mig, og ikke mindst de politistuderendes villighed til at invitere mig ind i deres opfattelser om politiarbejdet med voldtægtssager i mine fokusgruppeinterviews til specialet. Det har været afgørende for specialet at indsamle og forstå jeres forestillinger og erfaringer, for I er dem, der med politiuniformen på har viden om politiets praksis – og desuden repræsenterer fremtidens politi.

Derudover ønsker jeg at rette en tak til Lars-Ole og Dorthe, der begge er efterforskere ansat i et specialiseret team i Syd- og Sønderjyllands Politi. I har hjulpet mig med at udfinde og understøtte relevante empiriske mønstre blandt de politistuderende, hvilket har gjort specialets konkluderende pointer mere valide.

Til sidst vil jeg takke min vejleder Annick Prieur for konstruktiv faglig sparring, tålmodighed og gode råd på vejen.

God læselyst.

Aalborg Universitet, januar 2023

Naja Hybschmann

Indhold

1. Indledning	6
2. Problemfelt	8
2.1 Politiarbejdet med voldtægtssager	8
2.1.1 <i>Typer af voldtægt</i>	9
2.2 Samtykkeloven	10
2.2.1 <i>Samtykkelovens betydning for politiarbejdet</i>	10
2.3 En kønnet forbrydelse	12
2.4 Voldtægtsmyter som fænomen	12
2.4.1 <i>Klassiske voldtægtsmyter</i>	13
2.4.2 <i>Et dansk studie af voldtægtsmyter blandt unge</i>	14
2.4.3 <i>Voldtægtsmyter blandt politibetjente</i>	15
2.5 Politikultur og køn	15
2.6 Videnshuller	16
3. Problemformulering	17
4. Videnskabsteoretisk ståsted	18
5. Teori	18
5.1 Et viktimologisk perspektiv	18
5.2 Et kønsperspektiv	19
5.3 Perspektiver om seksuel adfærd	21
6. Metode	23
6.1 Fokusgruppeinterviews som metode	23
6.2 Fokusgruppeinterviews med politistuderende	24
6.2.1 <i>Udvælgelse af og adgang til informanter</i>	24
6.2.2 <i>Fokusgruppernes endelige sammensætning</i>	26
6.3 Fokusgruppeinterview med eksperter	28
6.4 Interviewguides	28
6.4.1 <i>Interviewguide for de politistuderende</i>	29
6.4.2 <i>Interviewguide for eksperter</i>	31
6.5 Refleksioner om fokusgruppeinterviewenes forløb	31
7. Etik	32
8. Behandling af empiri	33

8.1 Transskribering.....	33
8.2 Kodningsstrategi.....	34
8.3 Analysestrategi.....	34
9. Kvalitetsrefleksion	35
9.1 Intern validitet	35
9.2 Ekstern validitet.....	35
9.3 Reliabilitet	36
10. Analyse	37
10.1 Kvindelige forurettede, der viser bar hud, har et medansvar	37
10.1.1 ”En rigtig køn pige, der ikke har så meget tøj på”	38
10.1.2 At trække på egne erfaringer om alkoholindtag	40
10.2 Kvindelige forurettede anmelder ofte falsk.....	41
10.3 Mandlige forurettede er mere troværdige.....	43
10.4 Mandlige forurettede gør fysisk modstand.....	45
10.5 Gerningspersoner kan gradbøjes	47
<i>En midaldrende ’klammert’</i>	48
<i>En velfungerende, ung gut</i>	49
11. Diskussion – At forebygge voldtægtsmyter i praksis	53
”Vi er jo også bare mennesker”.....	53
At bekæmpe symbolsk vold	53
Humor i politikultur.....	54
Når kolleger deler erfaringer	55
Opsummering	56
12. Konklusion	57
12.1 Specialets begrænsninger	60
14. Bilagsoversigt.....	67

1. Indledning

Hvis der kommer en ung kvinde ind på politistationen med sin kæreste i hånden og anmelder en voldtægt, der er begået af en anden end kæresten, så ved man bare, at det er en falsk anmeldelse.

Denne overbevisning stødte jeg på i klasseværelset såvel som under frokostpausen under mit praktikophold på Politiskolen på kriminologiuddannelsens tredje semester. Med påstanden menes, at den unge kvinde vil dække over utroskab ved at anmelde et ellers frivilligt samleje som en voldtægt, så hende og kæresten kan forblive sammen. Det havde bl.a. en mandlig politistuderende erfaret i flere tilfælde under sin praktik i en politikreds. Han erkendte, at han ikke ville have været forudindtaget på samme måde, hvis forurettede havde været en ung mand, der kom og anmeldte at have været udsat for en voldtægt, og havde sin kæreste under armen. ”Hvorfor skulle en mand anmelde en voldtægt for sjov?”, som flere af de politistuderende bemærkede. Hvorfor skulle en kvinde anmelde en voldtægt for sjov, kunne man modsat spørge. Selvom opfattelsen kun blev sagt højt af et fåtal, brændte den sig fast og lagde kimen til dette speciale, der spørger: *Hvilken betydning har forestillinger om køn for danske politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager?* Analysen fokuserer på de politistuderendes uhensigtsmæssige forestillinger om køn. De kønnede mekanismer, der kan tænkes at være i mødet mellem politistuderende og forurettede er yderligere interessante at undersøge i kølvandet på den samtykkebaserede voldtægtslovgivning, som blev indført i 2021.

Udover, at mange stereotype og fordømmende overbevisninger om voldtægt er faktisk forkerte, er de særligt problematiske i en retslig kontekst, hvor de kan have potentielt negative konsekvenser for forurettede i deres møde med politiet i form af sekundær viktimisering såvel som for progressionen af forurettedes sag gennem straffesagskæden (Skov & van Mastrigt 2021:17). Et fremherskende ideal i retssystemet er, at politiets sagsbehandling og efterforskning må hvile på evidens og objektivitet, og at forurettede dermed skal opleve samme retssikkerhed uagtet deres køn. Specialets fund tyder dog på, at dette ikke nødvendigvis er muligt.

Specialet ønsker at bidrage til et i Danmark spirende kriminologisk forskningsfelt, og ikke mindst at udvide politifolks professionelle faglighed. Det er derfor skrevet med praktikere for øje. Det bygger på dansk og udenlandsk eksisterende forskning på området, som bliver præsenteret i problemfeltet. Undersøgelsesdesignet består af seks fokusgruppeinterviews med i alt 34 mandlige og kvindelige politistuderende fra tredje semester på hhv. Politiskolen Uddannelsescenter Øst (fremover benævnt

UCØ) i Brøndby og Politiskolen Uddannelsescenter Vest (fremover benævnt UCV) i Vejle. For at forstå relevansen af disse fund, har jeg derudover foretaget et fokusgruppeinterview med to efterforskere fra et af de nyoprettede specialiserede teams. Fem af de politistuderendes uhensigtsmæssige forestillinger om køn, samt disses forskellige indflydelse på opfattelsen af forurettede i voldtægtssager, bliver analyseret vha. viktimologisk teori om det ideelle offer, kønsteori med begrebet symbolsk vold og teori om forventninger til kønnet seksuel adfærd i form af Sexual Script Theory (SST), i den udstrækning disse har forklaringskraft. Diskussionen har et praktisk sigte og behandler med afsæt i analysen, hvordan uhensigtsmæssige forestillinger om køn i voldtægtssager kan forebygges i dansk politi. Afslutningsvis sammenfattes undersøgelsen i en konklusion.

Specialets fund ligger op til videre forskning i betydningen af forestillinger om køn for andet politiarbejde end voldtægtssager, men også for andre fagprofessionelle end politiet, der har kontakt med personer, der har været udsat for voldtægt.

2. Problemfelt

Problemfeltet vil beskrive de emner, som leder op til udformningen af problemformuleringen, og som giver vigtig baggrundsviden, der bliver nyttig at bringe i spil senere i specialet. Emnerne indbefatter politiarbejdet med voldtægtssager, samtykkelovgivningen, voldtægt som fænomen, præsentation af voldtægtsmyter og udvalgt forskning. I afsnittet præsenterer jeg løbende udtalelser fra mit fokusgruppeinterview med efterforskerne Lars-Ole og Dorthe, og fra andre eksperter. Som optakt til problemformuleringen vil jeg sidst i afsnittet identificere videnshuller inden for feltet, som specialet har ambition om at fylde ud.

2.1 Politiarbejdet med voldtægtssager

Politiet fungerer som 'gatekeeper' til retssystemet, hvilket betyder, at det er hos dem, sagsbehandlingen starter. De optager den første rapport og bestemmer, hvilke skridt der skal tages i efterforskningen af sagen (Skov & van Mastrigt 2021:9). Politiet spiller derfor en vigtig rolle for voldtægtssagens videre gang i retssystemet. De er ofte også de første i retssystemet til at møde forurettede, hvorfor der påhviler dem et stort ansvar. Et kendt fænomen er f.eks. victim blaming, hvor offeret gøres helt eller delvis skyldig i hændelsen, vedkommende har været udsat for. Dette er særligt problematisk, da det kan føre til sekundær viktimisering, hvor anmelderen oplever at blive mødt med bebrejdelse, ufølsomhed og mistro af politiet og andre professionelle, som anmelderne troede, de kunne sætte deres lid til. I stedet føler anmelderen sig svigtet og oplever sig viktimiteret eller endda traumatiseret på ny (Hansen & Hansen 2021:138).

I Danmark har behandlingen af voldtægtsofre i retssystemet de seneste år fået større bevågenhed, hvor blandt andet Rigsrevisionen (2015), Rigsadvokaten (2015) og Amnesty International (2019) har efterlyst et behov for større hensynsfuldhed i voldtægtsofres møde med retssystemet og i den strukturelle sagsbehandling af voldtægtssager på tværs af myndigheder. En tilfredshedsundersøgelse fra Rigspolitiet udgivet i 2020 tegner samme billede, hvor 47 pct. af de adspurgte borgere udsat for voldtægt, som hovedsageligt var i kontakt med politiet fra 2016 til 2018, var utilfredse med politiets håndtering af deres anmeldelse, hvoraf 22 pct. oplevede, at politiet ikke tog deres anmeldelse seriøst. I sammenligning hermed oplevede 13 pct. af alle adspurgte kriminalitetsramte borgere, at politiet ikke tog deres anmeldelse seriøst. Denne utilfredshed er derfor større blandt anmeldere af voldtægtssager end anmeldere af andre typer af forbrydelser (Rigspolitiet 2020:2).

For at imødegå kritikken af politiets arbejde, lancerede Justitsministeriet i 2016 handleplanen 'Respekt for voldtægtsofre', som skulle hjælpe til at sikre, at voldtægtsanmeldere bliver mødt "på en værdig og ordentlig måde", og at "deres sager bliver håndteret professionelt" (Justitsministeriet 2016). Endvidere blev der i 2018 nedsat et ekspertpanel, som skulle udarbejde anbefalinger om samme. Der er på den baggrund bl.a. blevet indført ny registreringspraksis i voldtægtssager, nationale retningslinjer med obligatoriske minimumssagsbehandlingsskridt på tværs af politikredsene, og ikke mindst er der kommet en større opmærksomhed på en professionel håndtering af ofre for voldtægt med større fokus på viden om traumereaktioner end tidligere (Justitsministeriet 2019; Rigspolitiet 2021). Sidstnævnte er yderligere forsøgt sikret gennem flerårsaftalen for politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023 med flere afsatte midler til efter- og videreuddannelsesforløb samt oprettelsen af tværfaglige specialiserede teams til håndteringen af såkaldte SVÆV-sager, som dækker over stalking, vold i nære relationer, æresrelaterede forbrydelser og voldtægt (Justitsministeriet 2020:9f). Hvorvidt og hvordan ovenstående tiltag virker, forelægger der dog sparsom evaluering om (Skov & van Mastrigt 2021:35).

2.1.1 Typer af voldtægt

Typen af voldtægt bestemmes som regel ud fra offerets relation til gerningspersonen. Specialet anvender samme opdeling som rettssociologen Flemming Balvig, der skelner mellem overfaldsvoldtægt, kontaktvoldtægt og partnervoldtægt. Ved overfaldsvoldtægten er gerningsmanden ukendt for offeret, ved kontaktvoldtægten er gerningspersonen en nyligt bekendt, f.eks. en date eller en ven, og ved partnervoldtægten er gerningspersonen en nuværende eller forhenværende partner (Rigspolitichefen 1998). I langt de fleste voldtægtssager kender offer og gerningsperson hinanden. Det er kun i knap tre ud af 10 tilfælde, at gerningspersonen er ukendt for offeret (Justitsministeriets Forskningskontor 2021:107). Dette mønster genkender efterforskeren Lars-Ole fra det specialiserede team: "[...] det er jo 85-90 pct., de kender hinanden på en eller anden måde, altså der er en relation forinden. Det er yderst sjældent, at vi har det, vi kalder 'voldtægten med det ideelle offer', forstået på den måde ude i parken, hvor der lige pludselig kommer den grimme, stygge mand og gør et eller andet." (Efterforskere, Bilag 2:254).

Juridisk skelnes der ikke mellem de forskellige typer af voldtægt, men opdelingen kan være nyttig til at udpege forskellige overgrebs karakter og forskelle i de politistuderendes opfattelser i specialet.

2.2 Samtykkeloven

Særligt voldtægtsager er ofte en kompleks størrelse, fordi voldtægt er en af de eneste typer af kriminalitet, der er nedfældet i straffeloven, men hvor selve handlingen – at have samleje – i sig selv ikke er kriminaliseret, når blot der er tale om samtykke. Samtykkeloven trådte i kraft den 1. januar 2021, og med den ændredes ordlyden i den danske voldtægtsbestemmelse fra at indbefatte vold, tvang og trusler om vold til at omhandle, hvorvidt der har været samtykke forud for seksuelt samvær, hvor altså vold, tvang eller trussel herom ikke nødvendigvis er indblandet. Samtykkeloven står nedskrevet i straffelovens § 216, stk. 1: ”For voldtægt straffes med fængsel indtil 8 år den, der har samleje med en person, der ikke har samtykket heri” (Retsinformation 2021). Samleje defineres, ligesom i tidligere lovgivning, som vaginal og anal penetration, hvor analt samleje mellem personer af samme køn også hører under. Derudover dækker straffelovens § 225 over voldtægtslignende forhold, der kan være andre kønslige forhold end samleje, herunder oralt samleje og genstandssamleje, og denne paragraf kan henføres til § 216 (Rigspolitiet 2021). Med samtykkebestemmelsen vil omdrejningspunktet nu være, om parterne var indforstået med at have samleje, og hvad parterne hver især har gjort for at sikre sig, at der var samtykke. Alle involverede parter har altså nu et ansvar for at sikre sig, at sex sker frivilligt. Skærpelsen gør, at også de udsatte, der oplever ufrivillig lammelse, og derfor ikke er i stand til at yde modstand verbalt eller fysisk, nu bliver favnet i lovgivningen om voldtægt (Pedersen 2022; Sandager 2022). Samtykkebestemmelsen giver særligt denne gruppe bedre retsbeskyttelse end tidligere.

Indførslen af samtykkebestemmelsen tapper ind i Istanbulkonventionen, der er Europarådets konvention til forebyggelse og bekæmpelse af vold mod kvinder og vold i hjemmet, som ifølge artikel 12(1) pålægger staterne at ”fremme ændringer i de sociale og kulturelle adfærdsmønstre hos kvinder og mænd med henblik på at udrydde fordomme, sædvaner, traditioner og al anden praksis, som bygger på forestillingen om kvinders underlegenhed eller stereotype roller for kvinder og mænd” (Retsinformation 2014). Den nye voldtægtsbestemmelse afspejler dermed en bestræbelse på at opnå ligestilling mellem mænd og kvinder i flere henseender.

2.2.1 Samtykkelovens betydning for politiarbejdet

Efterforskerne forklarer, at samtykkelovgivningen rent politifagligt har bevirket, at de nu i modsætning til tidligere skal være særligt opmærksomme på, hvornår samtykket begynder og ophører. Det kan ifølge efterforskeren Dorthe være komplekst, hvilket hun uddyber nedenfor:

Dorthe: Og samtykket er jo ikke bare sådan ”nå, men nu er det givet, og så gælder det hele vejen igennem”, fordi samtykket kan hele tiden bølge op og ned. Så kan det trækkes tilbage, og så kan det gives lidt. Det kan godt være, at det er givet til noget af samlejet, men så er det ikke givet til andet, og det skal man jo hele tiden gøre sig klar, øhm, hvad hedder det... fordi det er ligesom givet i ord og handlinger, samtykket, men betyder det, hvis nu forurettede bare vender ryggen til... betyder det så, at det er slut? Det behøver det jo ikke nødvendigvis. (Efterforskere, Bilag 2:282).

Samtykkelovgivningen har dermed på nogle områder gjort politiarbejdet med voldtægtssager mere udfordrende end det var tilfældet tidligere, særligt i kontakt- og partnervoldtægter. Alligevel er der efter samtykkelovens indtog sket en stigning i antallet af anmeldelser, sigtelser og domme for voldtægt, hvor tal fra Anklagemyndigheden viser, at 143 er blevet dømt for voldtægt fra den 1. januar til den 3. december 2022. Til sammenligning lå dette tal i 2021 på 119, mens tallet i 2020 og 2019 var hhv. 117 og 104 personer (Pedersen 2022).

Gyrithe Trautner Ulrich, der er vicesstatsadvokat og medlem af Justitsministeriets ekspertpanel i straffesager om voldtægt, forklarer, at ændringen i lovbestemmelsen har ført til en udvidet social bevidsthed om, hvornår noget kan siges at være en voldtægt, ikke kun blandt befolkningen, men også blandt politi og domstole (Sandager 2022). Gennem Rigspolitiets initiativer beskrevet i afsnit 2.1 er politibetjentene yderligere blevet beriget med viden om bl.a. traumereaktioner og falske voldtægtsanmeldelser, der har gjort op med en række af politibetjentenes fordomme om forurettede (Pedersen 2022). Politiforsker Adam Diderichsen nævner i forlængelse deraf, hvordan et højere fagligt niveau i politikredsene gør, at man i dag er dygtigere til at gennemføre afhøringer og sikre de beviser, der skal bruges i retssagerne, hvilket forklarer stigningen i antal domme (ibid.).

Ifølge Ulrich er det bærende succeskriterie for samtykkeloven dog ikke om den fører flere domme med sig end tidligere, men i stedet om den bidrager til større retsfølelse, altså om anmeldere føler sig ordentligt, respektfuldt og retfærdigt behandlet i retssystemet (Sandager 2022). Efterforskerne Lars-Ole og Dorthe ønsker i lighed med dette, at forurettede i voldtægtssager som minimum oplever procesretfærdighed, hvor de bliver mødt ordentligt af politiet og hvor de bliver troet på (Efterforskere, Bilag 2:268).

2.3 En kønnet forbrydelse

I Danmark såvel som i resten af verden tegner der sig nogle bemærkelsesværdige kønsforskelle i forhold til, hvem der henholdsvis begår og er offer for voldtægt, og karakteren af volden (Deen et al. 2018; Heinskou et al. 2017). Således udsættes flere kvinder end mænd for voldtægt, hvor udøveren typisk er en mand. Mere nøjagtigt anslås 84 pct. af ofre for seksuelle overgreb at være kvinder, og 16 pct. af ofre for at være mænd. 95 pct. af udøvere af seksuelle overgreb er mænd (Heinskou et al. 2017:32). Forskning har gransket, hvordan der findes dikterende forestillinger om, hvilke roller kvinder og mænd forventes at indtage under seksuel interaktion, samt hvad heteroseksualitet kan indebære, der gør seksualiserede overgreb som voldtægt til et kønnet fænomen. Dette er vigtigt at opnå viden om, fordi det kan have betydning for, hvem samfundet vil anerkende som offer og gerningsperson i seksualiserede overgreb (Weih et al. 2022:29). Netop opfattelser og forestillinger om voldtægt influeret af stereotyper og kønsfordomme, tjener ifølge Jennifer Temkin og Barbara Krahe som en forklaring på 'the justice gap' i voldtægtssager, der beskriver misforholdet mellem det egentlige antal ofre og de relativt få domfældelser (Temkin & Krahe 2008).

2.4 Voldtægtsmyter som fænomen

Specialet læner sig op ad litteraturen om voldtægtsmyter og skriver sig samtidig ind i denne. Fænomenet voldtægtsmyter blev første gang beskrevet af Martha Burt i 1980 som fordømmende, stereotype eller forkerte overbevisninger om voldtægt, voldtægts ofre og voldtægtsforbrydere, som skaber et miljø, der er fjendtligt mod voldtægts ofre (Burt 1980:217). Der er siden da kommet flere definitioner til i litteraturen. Fælles for definitionerne er, at de funderer sig på stereotyper, der bebrejder offeret for sin egen viktimisering, udtrykker mistro over for påstande om voldtægt, undskylder gerningspersoners handlinger og antager, at det kun er bestemte personer, der bliver ofre for voldtægt (Skov & van Mastrigt 2021:19). Jeg forstår i specialet voldtægtsmyter som kulturelle forestillinger, holdninger eller overbevisninger om voldtægt, der ikke bakes op af faktisk viden på området, og som bidrager til at fornægte og retfærdiggøre seksuel aggression. Denne forståelse er tilsvarende udenlandske og danske studiers (Lonsway & Fitzgerald 1994; van Mastrigt og Hartmann 2021). Voldtægtsmyter er dermed problematiske, fordi de kan fungere som mentale genveje, der bidrager til at retfærdiggøre seksuel vold, mistænkeliggørelse og sekundær viktimisering af ofre, og desuden kan de være med til at minimere opfattelsen af gerningspersonens ansvar (Skov & van Mastrigt 2021:17).

I specialet vil jeg gøre brug af begrebet voldtægtsmyter til at kategorisere og forstå de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser af forurettede, der er bundet op på køn, i voldtægtssager. Nedenfor vil jeg præsentere de voldtægtsmyter, som har relevans for specialet.

2.4.1 Klassiske voldtægtsmyter

Klassiske voldtægtsmyter tager afsæt i fejlagtige og faktisk forkerte kulturelle forestillinger om, hvordan en voldtægt som oftest tager sig ud, og hvornår et offer kan betegnes som 'rigtigt' (Skov & van Mastrigt 2021; Lonsway & Fitzgerald 1994). De udtrykker dermed ideen om, at den 'rigtige' voldtægt er den eneste voldtægt, hvor offeret er fuldstændig uden ansvar for hændelsen.

Sådanne forestillinger kan være, at partnervoldtægt ikke er en 'rigtig' voldtægt, ligesom det heller ikke er en 'rigtig' voldtægt, hvis offeret ikke har gjort modstand. Særligt myten om modstand kan bevirke, at ofre for voldtægt er mindre tilbøjelige til at anmelde en voldtægt, hvis de ikke har gjort modstand. Desuden kan et fokus på offerets evne til at modsætte sig overgrebet forstærke forestillingen om, at det er offerets opgave at forsvare sig snarere end gerningspersonens opgave ikke at voldtage. International såvel som dansk forskning modbeviser myten med optegnelser over, at en stor andel af voldtægtsofre ikke gør aktiv modstand under overgrebet, men i stedet 'fryser' (Amnesty International 2019; Skov & van Mastrigt 2021:21). Således afslører en svensk undersøgelse fra 2017, at 70 pct. af de undersøgte voldtægtsofre befandt sig i en tilstand af betydelig tonisk immobilitet, imens overgrebet fandt sted (Möller, Söndergaard & Helström 2017). Tonisk immobilitet kan beskrives som en ufrivillig motorisk lammelse, der opstår som reaktion på intens frygt under og evt. efter overgrebet. Samtykkelovgivningen kan i modsætning til den tidligere lovgivning hjælpe voldtægtsofre, der oplever tonisk immobilitet. At man undlader at gøre modstand under en voldtægt kan derfor ikke længere sidestilles med frivillig deltagelse, eller at man er mindre troværdig (Skov & van Mastrigt 2021:21).

Men hvornår kan noget siges at være modstand? Det forsøger Nathalie Weih og kolleger (2022) at nuancere den kulturelle opfattelse af i deres undersøgelse, hvor de har interviewet 13 fagpersoner om forskellige former for magt og modstand, der kan blive aktiveret under overgreb (Weih et al. 2022:22). De skelner mellem direkte og indirekte modstand. Direkte modstand dækker over f.eks. at skubbe krænkeren, græde eller sige fra. Ofre udviser dog i de fleste tilfælde indirekte former for modstand, som kan være undskyldninger for ikke at ville have sex. Selv hvis offeret ikke kan modstå

presset, kan passivitet eller det at foregive nydelse også tolkes som modstand, fordi det kan være en strategi, som offeret benytter sig af, når anden modstand ikke respekteres eller for at undgå vold. Undersøgelsen præsenterer reaktioner, som vi i samfundet normalt ikke sidestiller med modstand, fordi modstand typisk forbindes med enten verbalt eller fysisk modværge. At medregne den indirekte modstand som en lige så gyldig måde at gøre modstand på som den direkte konkluderer Weih og kolleger er vigtigt for, at alle ofre vil kunne blive rummet og få den hjælp, de har brug for (Weih et al. 2022:12ff).

Andre klassiske voldtægtsmyter antyder, at et offers påklædning, alkoholpåvirkning og flirtende opførsel kan pålægge offeret ansvaret for voldtægten, også kendt som victim blaming, og at mænd har en ukontrollabel trang til sex, som gør, at de utilsigtet kommer til at begå en voldtægt. Yderligere forholder andre myter sig skeptisk til kvindelige ofres troværdighed og baggrund for at anmelde voldtægt, hvor en typisk anklage er, at kvinder ofte anklager mænd på falsk grundlag for at dække over utroskab, eller fordi de ønsker at hævne sig (Skov & van Mastrigt 2021:20ff). Dog viser forskning, at falske voldtægtsanmeldelser er lige så sjældne som falske anmeldelser for andre typer kriminalitet, samt at et offer kan reagere på mange måder efter en voldtægt, og at disse traumereaktioner i øvrigt alle kan beskrives som normale, hvorfor de ikke kan sige noget definitivt om offerets troværdighed (Lonsway & Fitzgerald 1994; Laudruk og Rahbæk 2006; Elklit et al. 2020; Hansen & Hansen 2021; Jakobsen 2021; Skov & van Mastrigt 2021).

2.4.2 Et dansk studie af voldtægtsmyter blandt unge

Sarah van Mastrigt og Terese Hartmann undersøger i deres rapport "Unge stereotype holdninger til voldtægt: Barrierer i forhold til at gribe ind og mulige forebyggelsesimplikationer" (2021) spørgeskemabesvarelser fra 2.202 unge danskere i alderen 16-30 år, hvor de afdækker, hvorvidt unge bærer rundt på voldtægtsmyter. De finder, at de generelt har en lav accept af voldtægtsmyter. Alligevel mener hver femte ung, at 'hvis en mand er fuld, kan det hænde, at han voldtager nogen uden at have intention om det'. Lige så stor en andel er enige i, at 'hvis en kvinde ikke siger "nej", kan hun ikke anklage manden for voldtægt'. Et mindretal af de unge mænd i aldersgruppen 16-20 år besidder en række stærkt problematiske holdninger til voldtægtssituationer, voldtægtsofre og – forbrydere, hvor særligt myter om mænds manglende personlige ansvar og kvinders troværdighed er fremtrædende. Accepten af voldtægtsmyter er i undersøgelsen større blandt mænd, unge i aldersgruppen 16-20 år og respondenter med et lavere uddannelsesnivea (van Mastrigt & Hartmann

2021:19f, 26). Rapporten vurderes at være relevant for specialet, idet flertallet af de politistuderende er inden for aldersintervallet 16-30 år, som der opereres med i studiet.

2.4.3 Voldtægtsmyter blandt politibetjente

Emma Sleath og Ray Bull tilbyder en systematisk oversigt over udenlandske studier og konkluderer ud fra disse, at politiets accept af voldtægtsmyter generelt er lav, men at der er signifikant variation i forhold til typen af voldtægtsmyter, hvor de særligt finder, at troen på falske anmeldelser, herunder at kvinder lyver, er gennemgående (Sleath & Bull 2017). Accepten er ifølge litteraturen højere hos mandlige politibetjente fremfor kvindelige, betjente med lavere uddannelsesniveau samt betjente med mindre erfaring i at efterforske voldtægtssager (Sleath & Bull 2017; Murphy & Hine 2018; Parratt & Pina 2017).

Marie Skov, Sarah van Mastrigt og Andreas V. Jensen (2021) var de første herhjemme til at undersøge politistuderendes accept af voldtægtsmyter. De udleder ligesom udenlandske studier, at politibetjente ikke har en forhøjet accept af voldtægtsmyter i forhold til normalbefolkningen, men at en af de undersøgte faktorer, som stikker mere ud end resten i undersøgelsen, er en forhøjet tro på falske anmeldelser. Nogle politibetjente tror dermed, at der finder flere falske anklager sted end det faktisk er tilfældet, og de kan derfor fylde uforholdsmæssigt meget i det daglige politiarbejde med voldtægtssager (Skov et al. 2022).

2.5 Politikultur og køn

Politiet bliver i politiforskningen ofte defineret som en maskulin institution, hvis lange historie med mandsdominans både kommer til udtryk i antal og symbolsk (Finstad 2000; Reiner 2010). Ifølge Politiforbundets opgørelse fra 2022 består det danske politikorps af 80 pct. mænd og 20 pct. kvinder, hvor det procentvise antal kvindelige politifolk næsten er fordoblet siden 2012. Sammenlignet med skandinaviske lande har det danske politikorps alligevel den skæveste kønsfordeling (Politiforbundet 2022). Rent symbolsk har politikultur altid været forbundet med maskuline værdier og idealer. Eksempelvis beskriver den norske professor i kriminologi Liv Finstad den som en ”maskulinitetskultur som verdsetter fare, spenning, den røffe metoden og det å fange tyver” (Finstad 2018:100). I klassiske tekster inden for politiforskningen bliver politikultur beskrevet som indelukket, konservativ og machopræget, hvor der hersker et skarpt skel mellem os og dem (Skolnick 1966; Westley 1953). Forskning i nyere tid beretter i samme toner om en kultur, der bygger på kynisme,

mistillid og intern solidaritet (Loftus 2010), og som bliver associeret med ulovlig magtudøvelse, racisme og sexism (Finstad 2018). Overordnet har begrebet politikultur negative ladninger. Finstad slår dog fast, at der ikke kun er tale om én politikultur, der rummer alle politifolk, men at der er tale om flere (Finstad 2000:272). Dette er jeg ligeledes opmærksom på i min undersøgelse. Endvidere er politikultur i evig forandring på tværs af tid og sted, hvilket gør det til et felt, som altid er relevant at studere.

2.6 Videnshuller

Samtykkelovgivningen har bevirket et skifte i måden, hvorpå vi bør forstå voldtægt, herunder også køn. Det er nu ikke længere den forurettede part, der er ansvarlig for at sige fra, men derimod alle parter ansvar at sikre sig, at sex sker med frivilligt samtykke. Der er endnu sparsom viden om, i hvilken udstrækning dansk politi har adopteret disse ændringer af forskrifter for seksuel adfærd, og hvad det kan have af betydning for politiets opfattelse af hhv. mandlige og kvindelige forurettede. Specialet ønsker at bidrage med viden herom.

Ydermere gør eksisterende forskning om voldtægtsmyter brug af standardiserede skalaer, mest udbredte er Burts Rape Myth Acceptance Scale (1980) samt Payne og kollegers Illinois Rape Myth Acceptance Scale, IRMA (1999). Dertil kan nævnes en nyligt dansk valideret version, IRMA-DK, som er tilpasset en dansk kulturel kontekst (Skov et al. 2022). Disse har til formål gennem et spørgeskema at bestemme det omfang, hvori en given person er enig i forskellige myter. De har dog hovedsageligt et heteronormativt udgangspunkt, hvorfor de er dårligt egnede til at indfange nyere og mere nuancerede voldtægtsmyter, eksempelvis voldtægtsmyter om mandlige forurettede. Derudover undersøger de standardiserede skalaer ikke, hvad der ligger til grund for accepten. Jeg ønsker i specialet at grave et spadestik dybere og forstå, hvilken rolle forestillinger om køn spiller for de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser om forurettede i voldtægtssager. Derfor har jeg valgt en kvalitativ tilgang med fokusgruppeinterviews som metode, som tillader mig at gå mere eksplorativt til værks, og hvor interaktion og forhandlinger mellem de politistuderende kan hjælpe mig til at opnå en dybere indsigt i, hvilke kønsforestillinger der er på spil i deres opfattelser af forurettede i voldtægtssager. Med mit metodiske valg håber jeg derfor på at kunne generere ny viden til feltet.

3. Problemformulering

Problemfeltet ovenfor leder frem til specialets problemformulering, som lyder:

Hvilken betydning har forestillinger om køn for danske politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager?

Specialets primære genstandsfelt er mandlige og kvindelige danske politistuderende på politiskolens tredje og afsluttende semester, der har modtaget undervisning i seksualforbrydelser og foruden dette har været 11 måneder i praktik i en politikreds. De må formodes at have den nyeste viden inden for feltet. Samtidig er de dog den del af politistyrken, som har mindst erfaring med voldtægtssager i praksis.

Det er specialets ønske at forstå, hvordan forestillinger om køn, herunder forestillinger om forurettedes køn, gerningspersonens køn og den politistuderendes eget køn, afspejler sig i danske politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager. Ved forestillinger om køn forstås de forventninger, vurderinger, antagelser og tanker, som de politistuderende besidder om mænd og kvinders adfærd. I analysen af empirien tages der udgangspunkt i en binær kønsopfattelse, hvilket er valgt for at afgrænse specialet. Jeg er bevidst om, at der ligeledes er forurettede, der identificerer sig som andet end mand og kvinde, der bliver udsat for voldtægt, hvilket flere af de politistuderende ligeledes påpeger, men køns betydning for de politistuderendes opfattelser af disse forurettede behandles ikke i nærværende speciale.

Specialet vægter de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser, som jeg definerer som dem, der kan blive problematiske for særligt voldtægtsofre, og for hvor langt deres sag kommer i straffekæden, såfremt de bliver handlingsanvisende. Dette fokus er valgt, fordi der gennem indsigt i dem vil kunne udvikles forebyggende tiltag, der kan bidrage til opkvalificering af politiarbejdet, fremfor hvis fokus udelukkende havde været på de politistuderendes hensigtsmæssige opfattelser. Hvorvidt de bliver handlingsanvisende ligger uden for specialets egentlige undersøgelsesfelt, men bliver indimellem antydnet af de politistuderende.

4. Videnskabsteoretisk ståsted

Specialet tager afsæt i en socialkonstruktivistisk videnskabsteoretisk forståelse af verden. Det betyder, at de fortællinger eller diskurser, der bliver opfattet som normale og sande, er dem, der påvirker folks forståelse af virkeligheden. Målet er i tråd hermed ikke at forstå, hvad der er objektivt sandt, men nærmere hvad der opfattes som sandt og virkeligt blandt de politistuderende. En socialkonstruktivistisk tilgang kan hjælpe med at opnå viden om sociale konstruktioner af køn, der dominerer blandt de politistuderende, og hvilke implikationer disse kan have. Desuden kan voldtægtsmyter som fænomen anskues som et resultat af kulturelle strømninger og normer i vores samfund, altså noget der ikke er naturgivent men socialt konstrueret mellem mennesker. En socialkonstruktivistisk tilgang til viden forudsætter, at videnskabelig viden fremkommer i en dialogisk proces mellem forsker, felt og informanter, hvilket fokusgruppeinterviewet netop opfylder (Halkier 2016:14f). På den måde har det videnskabsteoretiske ståsted influeret specialets valg af teorier og metode.

5. Teori

I dette afsnit vil jeg præsentere specialets teoretiske udgangspunkt, som vil blive brugt til at analysere den indsamlede empiri. De valgte teorier har forskelligt hovedfokus på hhv. viktimologi (det ideelle offer), køn (symbolsk vold) og seksualitet (Sexual Script Theory), dog med overlap. Dette bevirker, at teorierne i samspil med hinanden giver mig gode forudsætninger for at forstå de nuancerede forestillinger og opfattelser, som de politistuderende måtte have om voldtægt som fænomen med køn som omdrejningspunkt. Teoriernes samspil og nærmere begrundelser for valg vil blive præsenteret løbende.

5.1 Et viktimologisk perspektiv

Den norske kriminolog Nils Christie tilbyder en viktimologisk teori, som kan bruges til at forstå de politistuderendes opfattelser af bl.a. ansvar blandt involverede parter i voldtægtssager. I hans udbredte teori om det ideelle offer (1986) forklarer han, hvorfor nogle ofre for kriminalitet kan blive vurderet som værende mere eller mindre 'rene' ofre i befolkningens øjne. Ved det ideelle offer forstår Christie en person eller en kategori af individer, der bliver udsat for kriminalitet og af samfundet umiddelbart får tildelt legitim offerstatus (Christie 1986:18). Han opstiller fem grundbetingelser, hvor så mange som muligt skal være opfyldt, for at en person opnår officiel anerkendelse som offer: Offeret skal på

tidspunktet for forbrydelsen 1. fremstå som en svag og uskyldig person, 2. være ude i et respektabelt ærinde, 3. befinde sig et sted, som ingen kan bebrejde det. Derudover skal gerningspersonen 4. virke stærk og ubehagelig, og 5. være en tilfældig fremmed uden nogen personlig relation til offeret (Christie 1986:19). Som mønstereksempel på det ideelle offer henviser Christie til en lille, gammel dame, som ved højlys dag har været på besøg hos sin syge søster. Undervejs hjem bliver hun overfaldet af en ung mand, der røver hendes taske og spenderer hendes penge på alkohol og narkotika (ibid.:18f). Den gamle dame er sårbar, sagesløs og dermed et komplet 'rent' offer, der lever op til alle fem betingelser og derfor får tildelt legitim offerstatus. Hun vinder andres sympati. Statistisk set er hun dog et sjældent offer (ibid.:27).

Selvom Christies teori omhandler ofre, medvirker den samtidig til at bestemme den ideelle gerningsperson, som skal forstås som en gerningsperson, der opfylder betingelserne 4 og 5. Des mere ideelt et offer er, des mere ideel bliver en gerningsperson, og omvendt (ibid.:25). Teorien kan derfor også bruges til at analysere de politistuderendes opfattelser af gerningspersoners ansvar i voldtægtssager.

Med viktimologien fulgte et skifte i fokus fra opmærksomhed på gerningspersonen til opmærksomhed på offeret. I den forbindelse har der lydt kritik om, at strukturelle samfundsfaktorer ikke er medtaget. Teorier om offerets egen andel i forbrydelsen, tendenser til at koncentrere kriminalpræventive tiltag omkring potentielle ofres adfærd og selve offerrollens negative virkning, hvis den bliver permanent, er nogle af de problemer, kritikere har påpeget (Nielsen 2013:119). For at imødekomme de kritiske røster vil jeg supplere Christies teori med begrebet symbolsk vold og Sexual Script Theory, som begge indfanger strukturelle forhold i deres behandling af betydninger af køn, social ulighed og magt.

5.2 Et kønsperspektiv

Inden for kønsforskningen er det almenkendt, at køn ikke er noget en person besidder eller er – i stedet lægges der vægt på køn som en praksis, altså som noget, en person gør (West & Zimmermann 1987). Køn er derfor ikke blot en indre kerne men noget, der produceres og gøres i bestemte sammenhænge. Derfor må køn forstås som en kontinuerlig proces, og ikke som noget forudbestemt og uforanderligt. Fordi køn opfattes som noget, der gøres, fremfor noget der haves eller er, og fordi

maskulinitet er et analytisk begreb for kulturelle forestillinger, kan kvinder ligeledes gøre maskulinitet, ligesom mænd kan gøre femininitet (Jon 2020:203).

Den franske sociolog Pierre Bourdieu har dog fundet frem til, at køn ofte bliver opfattet som naturgivet, hvilket jeg vil redegøre for i det følgende. Bourdieu interesserer sig for, hvordan den generelle accept af social ulighed i samfundet skabes og opretholdes uden udnyttelse af åbenlys magt og uden at møde væsentlig modstand. Han udvikler med begrebet symbolsk vold et sprog for den type voldsudøvelse, der normalt ikke anerkendes som vold af samfundet. Begrebet skal dog ikke forstås som en benægtelse af, at fysisk vold finder sted (Wilken 2011:90). Symbolsk vold er ifølge Bourdieu en mekanisme, der får de fleste mennesker til at acceptere samfundets grundlæggende struktur, uanset om de er dominerede eller dominerende i denne (ibid.:89f). Symbolsk vold udøver symbolsk magt, som han definerer som den magt, der får en given virkelighedsforståelse til at fremstå som naturlig og selvfølgelig, men hvor de involverede parter ikke er bevidste om magtudøvelsen og ikke er bevidste om, at det er en vilkårlig forståelse af virkeligheden, som udelukker andre forståelser af virkeligheden. Den er således usynlig (ibid.:90f).

Bourdieu henviser til produktionen og reproduktionen af den sociale ulighed mellem mænd og kvinder som et hovedeksempel på symbolsk vold. Uligheden mellem mænd og kvinder forstår han som socialt konstrueret, men den tager sig ud som om den funderer sig på naturlige forskelle. I hans værk *Den Maskuline Dominans* fra 1998 finder han, at den sociale produktion af ulighed mellem kønnene i data fra Algeriet kan overføres til vestlige samfund (ibid.:90f). Her tager han udgangspunkt i det kabylliske samfund, som har en kosmologisk orden, der inddeler alle objekter og handlinger i det feminine eller det maskuline. Han udleder, hvordan kønnede modsætninger bliver reproduceret som en struktur i habitus, hvor der udover en komplementær modsætning også sker en hierarkisk modsætning mellem det mandlige og det kvindelige, hvor det mandlige er det kvindelige overlegent og fungerer som såkaldt dominansstruktur. Han argumenterer for, at den maskuline dominansstruktur fortsat bliver reproduceret, som om den var en struktur forankret i naturen. På den måde får det maskuline tildelt højere status end det feminine, og mænd får tildelt mere magt end kvinder (ibid.:92f). Bourdieu forholder sig dog ikke til forskelle i magthierarkiet inden for hver af kønskategoriene. Det gør sociologen Raewyn Connell til gengæld. Hun leverer en vigtig pointe inden for maskulinitetsforskningen med sit begreb om hegemonisk maskulinitet, der beskriver, at der ikke

kun eksisterer én maskulinitet men flere forskellige maskuliniteter, som er konkurrerende, fordi de giver forskellige grader af magt (Connell 1995). Teorien vil ikke blive uddybet yderligere her.

I specialet vil jeg bruge symbolsk vold til at belyse, hvordan de politistuderende beskriver magtforhold, hvilke værdier og handlinger de tilskriver mænd og kvinder, og hvad de forstår som selvfølgheder eller helt undlader at nævne i den forbindelse. Bourdieus forskning er i høj grad politisk og opfordrer til bekæmpelse af den symbolske vold. Hans tanker om, hvordan den symbolske vold kan forebygges, bringer jeg ind i diskussionen. Men hvad betyder det overhovedet, når noget er feminint og maskulint? Det udfolder jeg i næste underafsnit.

5.3 Perspektiver om seksuel adfærd

Sociologerne William Simon og John Gagnon var med deres værk *Sexual Conduct: The Social Sources of Human Sexuality* (1973) de første til at anvende scripting theory på menneskers seksualitet. Sexual Script Theory (SST) antager, at seksualitet er en social konstruktion, som læres under opvæksten. Tanker om individers køn og seksuelle adfærd udspringer ifølge SST derfor af kultur fremfor biologi, som ellers har været dominerende i bestræbelsen på at forklare seksualitet. Scripts forstås her som forskrifter for, hvordan en given seksuel situation typisk bliver formet og forandret, hvilket Simon og Gagnon mener kan ske på tre kognitive niveauer, der alle interagerer med hinanden: 1. kulturelle scenarier i samfundet, 2. interpersonelle scripts imellem aktører, og 3. intrapsykeiske scripts i den enkelte aktør (Simon & Gagnon 1986:97). Hvert individ udvikler på baggrund af personlige erfaringer og social læring sit eget unikke intrapsykeiske script. Selvom deltagerne i en kultur deler nogle elementer, vil de seksuelle scripts derfor være forskellige i større eller mindre grad på tværs af individer. Fordi de tre niveauer af scripts imidlertid griber ind i hinanden, er der en risiko for, at individet internaliserer kulturelle og interpersonelle seksuelle scripts til intrapsykeiske scripts (ibid.:98). Den sociale accept af de kønnede interaktioner bliver nemlig reproduceret og forstærket gennem institutioner i formater som socialpolitik, massemedier og kultur (Hust et al. 2017:98). Dette kan føre til accept af seksuelle stereotyper og negative holdninger til ulempe for både mænd og kvinder, hvilket kan påvirke individers forventninger til seksuelle interaktioner og forhold. Det fandt bl.a. Stacey J. T. Hust og kolleger frem til i deres studie af forståelsen af seksuelt samtykke blandt amerikanske collegestuderende (Hust et al. 2017).

I vestlig kultur bliver vold generelt tolket som noget maskulint (Hust et al. 2017:198). Størstedelen af studier om seksuel viktimisering tager udgangspunkt i præmissen om et tillært script, der tegner et billede af en dominerende, seksuelt aggressiv mand og en underdanig, tillokkende kvinde. I tråd med dette nævner antropolog Katrine Bindsbøl Holm Johansen i sit forskningsprojekt om unges erfaringer med seksuel grænseoverskridende adfærd, hvordan hun blandt de unge finder fortællinger om, at drenge ikke må være for tøsede, imens piger ikke må være for selvsikre. Med andre ord skal drenge være *studs*, og piger må ikke være *sluts* (Johansen 2020). Lignende seksuelle scripts som Johansens finder professor i antropologi Don Kulick og den feministiske lingvist Deborah Cameron, som i *Language and Sexuality* fra 2003 udforsker, hvordan vi taler om sex, og hvorfor vi taler om det som vi gør. Et af deres eksempler er de ideologiske perspektiver, som dominerer og strukturerer politirapporter. De kommer i deres gennemgang af dem frem til diskursen om, at kvinder skal sige nej, når de møder en mand, der har lyst til sex. Modsat fremkommer der en diskurs, som lyder, at mænd aldrig må sige nej, når de støder på kvindeligt begær. Kulick forklarer, at hvis en mand siger nej til at have sex med en kvinde, vil han være i risiko for at blive set som homoseksuel. Det er ifølge ham en kulturel grammatik, der producerer heteroseksualitet (Heinskou 2014:150; Kulick & Cameron 2003:141ff).

I analysen bliver seksuelle scripts anvendt til at identificere de politistuderendes forskrifter for mænd og kvinders forventede adfærd i seksuelle interaktioner, og hvilke konsekvenser disse forestillinger om køn kan have for de politistuderendes opfattelse af forurettede i voldtægtssager, hvor seksuelle scripts bliver udfordret. Jeg vurderer, at SST vil kunne bidrage med brugbar viden, der sammen med de øvrige udvalgte perspektiver vil give analysen slagkraft.

6. Metode

I dette afsnit vil jeg udfolde specialets kvalitative undersøgelsesdesign og metodiske og etiske refleksioner knyttet hertil.¹ Jeg vil herunder uddybe, hvordan jeg har genereret min hovedempiri, altså de politistuderendes opfattelser, og hvilken rolle min sekundære empiri med de specialiserede efterforskere spiller.

6.1 Fokusgruppeinterviews som metode

Specialet benytter sig af den kvalitative metode, som giver mulighed for at opnå dybdegående viden om et fænomen (De Vaus 2001). Hertil har jeg valgt at bruge fokusgrupper i specialet. Fokusgrupper er ideelle til at producere viden om sociale grupperes fortolkninger, interaktionsformer og sociale normer på et kollektivt niveau (Halkier 2016:113f). Dette sker gennem forhandlinger, hvor deltagerne udfordrer hinandens synspunkter og derfor tvinges til at argumentere for deres sag (Harrits et al. 2012:150). På den måde bliver det klart, hvad en gruppe af mennesker kan – og ikke kan – blive enige om. I denne proces kan deltagerne udtrykke tavs viden og selvfølgeligheder, som er væsentlige i konstruktionen af betydningsdannelser (Halkier 2016:10). Fokusgrupper efterlader tilmed rum for temaer og problemstillinger, som forskeren ikke forventer eller har kendskab til (Hastrup et al. 2014:83).

Min rolle som moderator består i at facilitere diskussionerne og muliggøre fremkomsten af fortolkninger, interaktioner og normer (Halkier 2016:13). En væsentlig metodisk begrænsning ved fokusgruppen er moderatorens relativt mindre grad af fleksibilitet og mulighed for at indgå i samtalen. Denne skal opvejes af muligheden for at kunne iagttage, hvordan et antal deltagere i en gruppe gennem sammenligninger og associationer identificerer emner, problemer og taler sig frem til ligheder og forskelle (Hastrup et al. 2014:82).

Forventningen var, at fokusgruppeinterviews ville være en ideel metode for de politistuderende, idet jeg i undervisningen har observeret, at de er diskussionslystne, gode til at udfordre hinandens perspektiver og samtidig fastholder egne opfattelser. Fokusgruppeformatet minder derudover om den

¹ Lignende metoderedegørelser og -refleksioner er beskrevet i min praktikrapport fra mit praktikforløb på Politiskolen, hvor jeg ud fra empiri fra samme fokusgruppeinterviews udarbejdede en evaluering af undervisningsforløbet om seksualforbrydelser. Empiri og analyser, som indgår i evalueringen, genbruges ikke i dette speciale.

måde, politibetjente arbejder på, hvorfor det angiveligt ikke vil virke fremmed for dem. Desuden har brugen af fokusgrupper i tidligere forskning omhandlende seksuelle emner vist sig særdeles brugbar til at afdække følelser og opfattelser, fordi formatet for deltagerne minder mere om en uformel venskabelig samtale end et formelt videnskabeligt interview (Deen et al. 2018:86). Eksempelvis har Johansen i sit studie af seksuel grænseoverskridende adfærd blandt unge anvendt kønsopdelte fokusgrupper med stor succes (Johansen 2016). Jeg er dog ikke stødt på forskning om voldtægtsmyter blandt politibetjente, hvor der bliver benyttet fokusgrupper i undersøgelsesdesignet. Eksisterende dansk forskning på området benytter kvantitative data i form af spørgeskemaer til politibetjente. Dermed bliver mit valg om brug af fokusgrupper til at opnå indsigter i politiets opfattelser af voldtægtssager et nyt metodisk bidrag til forskningsfeltet, som kan være med til enten at validere eller udfordre de eksisterende fund, men også generere ny viden.

6.2 Fokusgruppeinterviews med politistuderende

6.2.1 Udvælgelse af og adgang til informanter

Undersøgelsens genstandsfelt er en årgang af politistuderende, der befinder sig i slutningen af undervisningsforløbet om seksualforbrydelser på Politiskolens tredje semester, hvor de er få måneder fra at være færdiguddannede. Politistuderende er ikke kun valgt, fordi de har været lettere at få adgang til, men også fordi de repræsenterer den nye generation af politibetjente. Derudover har de fået indsigt i politikultur ude i deres praktikforløb i en politikreds på andet semester, og disse indtryk bringer de med sig ind i fokusgruppeinterviewene. Derudover har nogle af de politistuderende konkrete erfaringer med voldtægtssager at trække på, som de er blevet opmuntret til at dele. Samtykkelovgivningen trådte i kraft under deres praktikperiode, så de har oplevet ændringen i lovbestemmelsen og kan derfor udtale sig herom. De studerende må forventes at have det niveau af viden om voldtægtssager, som svarer til det samme niveau som en politibetjent, der er ny i tjeneste.

For at få adgang til de politistuderende har jeg i første omgang gjort brug af min kontaktperson, der er sektionsleder for tredje semester på UCV. Han har fungeret som gatekeeper til begge Politiskolens afdelinger. Derefter skrev jeg ud til de respektive klasselærere for at få tilsendt klasselister på de politistuderende med navn og politikredstilknytning. På baggrund af disse sammensatte jeg selv fokusgrupperne, som jeg ideelt set ønskede dem ud fra specifikke selektionskriterier. Jeg vurderer, at det er en fordel, at de studerende kender hinanden på tværs af årgangen, hvilket skaber en tryghedsfølelse i hinandens selskab, fremfor hvis sammensætningen havde været på tværs af

forskellige årgange eller afdelinger på Politiskolen. Omvendt kan der være en risiko for gruppeeffekter, som kan opstå ud af den sociale interaktion. Eksisterende magtforhold og social kontrol blandt de politistuderende kan influere diskussionen, så nogle fortier eller tilpasser deres opfattelser efter deres medstuderendes (Harrits et al. 2012:149; Halkier 2016:14f). Dette har jeg haft for øje i afholdelsen af fokusgrupperne. Klasselærerne på UCØ havde forinden fået tilsendt undersøgelsens formål og tidspunkt, som de kunne videreformidle til årgangens hold. På UCV har jeg selv stået for kontakten til de politistuderende.

De politistuderende er udvalgt på baggrund af selektionskriterierne: 1. afdeling på Politiskolen, 2. holdtilknytning, 3. køn, og 4. politikreds.

Der er udvalgt studerende fra alle fem klasser på samme årgang, som er fordelt med to hold på UCV og tre hold på UCØ. De specifikke holdnavne nævnes ikke af hensyn til tilstræbt anonymisering. Begge Politiskolens afdelinger er valgt med afsæt i ønsket om repræsentativitet.

At medtage politistuderende fra forskellige hold i en fokusgruppe er valgt med sigtet om at skabe dynamikker i fokusgruppeinterviewet. Holdene har hver deres klasselærer og vil af den grund have modtaget forskellig undervisning, selvom pensum har været identisk. Ligeledes er holdene ofte inddelt efter politikredstilknytning.

Voldtægt er en kønnet forbrydelse, hvormed menes, at det som oftest er mænd, der begår voldtægt og kvinder, der bliver udsat for voldtægt (Heinskou et al. 2017:32). Derfor har jeg valgt at opdele fokusgrupperne efter køn for at se, om diskussionerne udarter sig forskelligt grundet de kønnede dynamikker. Der er således to fokusgrupper bestående af mænd, to fokusgrupper bestående af kvinder og to fokusgrupper, som består af både mænd og kvinder. Åbenheden og diskussionens udartning i sidstnævnte fokusgruppe vil kunne sammenholdes med de øvrige for at forstå betydningen af de politistuderendes køn, når de skal drøfte en forbrydelse som voldtægt, der i høj grad er knyttet til kønnede stereotyper om forurettede. Bestræbelsen på at interviewe lige mange mandlige og kvindelige politistuderende er dog ikke repræsentativt i forhold til antallet af kvindelige og mandlige studerende på årgangen, hvor kvinderne er i undertal. Dette vurderes dog at give bedst mening, fordi undersøgelsen omhandler et kønsrelateret emne, og det er politibetjente af begge køn, som støder på voldtægtssager i politiarbejdet.

Jeg har yderligere haft en bestræbelse på at indfange så mange politikredse i hver fokusgruppe som muligt. Dette skyldes, at jeg under mit praktikforløb fik indsigt i, at generel praksis i håndteringen af sager afhænger af politikredsens geografiske placering og størrelse. Ligeledes antager jeg, at politikulturen i forbindelse med voldtægtssager kan være forskellig på tværs af politikredsene.

Om de studerende har haft erfaring med voldtægtssager under deres praktikforløb har været underordnet for, om de har kunnet deltage i undersøgelsen. Dette skyldes, at et udvalg udelukkende af de studerende, der har erfaring med voldtægtssager, ikke vil være repræsentativt for hele årgangen, idet det langt fra er alle, der har haft voldtægtssager mellem hænderne i praktikken. Derudover vil de politistuderende angiveligt vurdere forskelligt, hvornår noget for dem tæller som erfaring, og med et sådant selektionskriterie ville jeg derfor risikere at ende med for få informanter. Under fokusgruppediskussionerne har jeg været opmærksom på, at alle fik taletid, og at det, at nogle ikke havde erfaring med voldtægtssager kunne gøre, at de i mindre grad følte, de havde et konkret og troværdigt grundlag at udtale sig om, fremfor blot et hypotetisk. Jeg bemærkede ikke, at forskellen i erfaring var styrende for diskussionen, og desuden havde de fælles erfaring at trække på fra deres undervisningsforløb med efterforskning af en fiktiv voldtægtssag.

6.2.2 Fokusgruppernes endelige sammensætning

Der er i alt afholdt tre fokusgruppeinterviews på UCØ og ligeledes tre fokusgruppeinterviews på UCV. I hver afdeling har der været en fokusgruppe bestående af kvindelige politistuderende, en fokusgruppe bestående af mandlige politistuderende og en blandet fokusgruppe, hvor omkring halvdelen har været mandlige og den anden halvdel har været kvindelige politistuderende. Idet der er få kvindelige studerende på UCV, og fordi den samme studerende ikke kan deltage i to fokusgruppeinterviews, består den ene af fokusgrupperne der kun af fem personer, imens der kun er to kvinder i den blandede fokusgruppe. Desuden har der i hver fokusgruppe været repræsenteret mellem fem og seks deltagere samt tre og seks forskellige politikredse.

Forinden interviewenes begyndelse har jeg bedt de politistuderende udfylde udvalgte baggrundsvARIABLE. I undersøgelsen er de udvalgte deltagere mellem 24-35 år, hvor gennemsnitsalderen for alle seks fokusgrupper er 26,7 år uden væsentlig forskel mellem UCØ og UCV, hvilket giver et stærkt sammenligningsgrundlag mellem de to. Dog ses det, at dobbelt så mange på UCV tilkendegiver at have erfaring med voldtægtssager fra praktikken sammenlignet med UCØ, hvilket kan have en indvirkning på de politistuderendes lyst til og mod på at udtale sig om

voldtægtssager. Fokusgruppernes sammensætning fremgår af Tabel 1, der også tjener som præsentation af hovedinformanterne i specialet.

Tabel 1: Oversigt over fokusgruppernes sammensætning						
Fokusgrupper	Dato	Varighed (t.m.s.)	Antal deltagere	Antal forskellige politikredse repræsenteret	Aldersgennemsnit	Har du erfaring med voldtægtssager fra praktikken?
UCØ mænd	2. nov. 2021	1.30.39	6	6	25,7 år	JA: 1 NEJ: 5
UCØ kvinder	3. nov. 2021	1.31.56	6	5	28 år	JA: 1 NEJ: 5
UCØ blandet	4. nov. 2021	1.24.10	6 (3 mænd og 3 kvinder)	5	25,7 år	JA: 3 NEJ: 3
I ALT UCØ			18	6	26,4 år	JA: 5 NEJ: 13
UCV mænd	11. nov. 2021	1.59.03	6	6	28,3 år	JA: 4 NEJ: 2
UCV blandet	11. nov. 2021	1.25.39	5 (3 mænd og 2 kvinder)	3	27,8 år	JA: 3 NEJ: 2
UCV kvinder	12. nov. 2021	1.53.28	5	4	24,8 år	JA: 3 NEJ: 2
I ALT UCV			16	6	27 år	JA: 10 NEJ: 6
I ALT UCØ OG UCV			34 (18 mænd og 16 kvinder)	12	26,7 år Laveste alder: 24 Højeste alder: 35	JA: 15 NEJ: 19

På hele årgangen samlet på UCØ og UCV er der 92 studerende, hvoraf 34 af disse har medvirket i fokusgruppeinterviews, hvilket svarer til 37 pct. af hele årgangen. Der indgår 16 kvinder og 18 mænd fordelt på UCV og UCØ. Samlet set er alle 12 ud af 14 politikredse i Danmark repræsenteret i undersøgelsen, hvor Grønland og Færøerne er de to, som er udeladt.

6.3 Fokusgruppeinterview med eksperter

Til at forstå og vurdere relevansen og genkendeligheden af de empiriske mønstre blandt de politistuderende, har jeg afholdt et fokusgruppeinterview med to erfarne efterforskere fra et specialiseret team i Syd- og Sønderjyllands politikreds. Det kan betegnes som et ekspertinterview, og efterforskerne forventes at have større viden om og praktisk erfaring med voldtægtssager som politiarbejde end de politistuderende og mig.

Det er værd at nævne, at den indledende kontakt og rekruttering af efterforskerne ikke er sket gennem Politiskolen, men gennem en bekendt uden om denne. Det minimerer risikoen for, at deres holdninger vil bære præg af forbindelser til Politiskolen og ønsket om at vedligeholde disse, hvilket øger specialets reliabilitet. Efterforskerne havde ikke noget ønske om at blive anonymiseret i specialet. Ved ikke at anonymisere eksperterne bibeholder jeg muligheden for yderligere at kunne underbygge deres relevans og viden.

Til stede til interviewet var Lars-Ole, Dorthe og en kontorpraktikant, hvor sidstnævnte blot observerede. Der skulle have været en tredje efterforsker med, men hun blev forhindret i at deltage. Antallet af deltagere blev derfor på grænsen til at kunne bære fokusgruppeformatet. Lars-Ole har været ansat i politiet i over 35 år, hvor han de sidste 25 år har arbejdet med efterforskning, særligt inden for personfarlig kriminalitet. Dorthe har været i politiet i 23 år og har siden 2011 arbejdet i central efterforskning. De er begge ansat i et af de specialiserede teams, der blev oprettet i forbindelse med det seneste politiforlig for at tilgodese og møde forurettede på en bedre måde i SVÆV-sager, som blev beskrevet i problemfeltet.

6.4 Interviewguides

Jeg har udarbejdet en fælles interviewguide for alle fokusgrupperne med de politistuderende og en særskilt til de specialiserede efterforskere (se Bilag 1). Begge interviewguides er semistruktureret, og det er derfor ikke meningen, at de skal følges stringent, men at de skal tjene som en hjælp til at facilitere diskussionen og bevare fokus på forskningsemnet (Åkerström & Wästerfors 2018:155).

6.4.1 Interviewguide for de politistuderende

Interviewguiden er fremstillet på baggrund af deltagelse og observation i undervisningen blandt de politistuderende under mit praktikforløb, men også ud fra eksisterende forskning og kriminologiske teorier, hvorfor den som udgangspunkt er deduktiv, men med induktive tilsnit. Specialet har været åben for andre typer af voldtægtsmyter, der lever blandt de politistuderende, end dem, der er kendte i litteraturen på området. Det eksplorative valg kommer af, at der ikke tidligere er lavet lignende fokusgruppintervjuer blandt danske politistuderende til at teste for voldtægtsmyter og deres betydning, og jeg ville derfor være forsigtig med at afskrive voldtægtsmyter på forhånd. Af samme grund har jeg valgt at formulere undersøgelsens formål vagt og overordnet for de politistuderende som: "Hvilke udfordringer oplever I i forbindelse med håndtering af voldtægtssager og forurettede". Dette skyldes yderligere, at begrebet voldtægtsmyter kan lyde intimiderende, og at jeg ikke ønskede, de skulle blive nervøse for at deltage.

Interviewguiden er struktureret efter tragtmodellen, hvor den starter med åbne og brede spørgsmål, som opmuntrer deltagerne til at fortælle om deres erfaringer, og slutter med mere specifikke spørgsmål. På den måde giver jeg både plads til deltagerens perspektiver og interaktion med hinanden, og samtidig er jeg sikker på at få belyst mine forskningsinteresser (Halkier 2016:44ff). Under praktikken udarbejdede jeg en evalueringsrapport om undervisningsforløbet om seksualforbrydelser, som de studerende gennemgår på tredje semester. Disse spørgsmål indgår indledningsvis i interviewguiden. Derudover består interviewguiden af temaerne det typiske voldtægtsoffer, hvortil jeg faciliterede en tegneøvelse, forurettedes troværdighed, betydningen af betjentens køn for arbejdet med voldtægtssager, falske voldtægtsanmeldelser og samtykkelovgivningen og dens indflydelse på politiets arbejde (Bilag 1). Alle seks fokusgrupper med de politistuderende har gennemgået alle temaer i interviewguiden, men i nogle fokusgrupper har det været naturligt at flytte nogle spørgsmål frem i interviewet, fordi deltagerne selv har taget et emne op, som alligevel ville blive belyst senere i interviewet.

6.4.1.1 Vignettedesign

Under fokusgruppintervjuene har jeg brugt øvelser i form af et vignettedesign som redskab til at fremme og fokusere diskussioner (Halkier 2016:48). Johansen har ligeledes gjort brug af vignetter i sin fokusgruppeundersøgelse om samme emne ved at præsentere de danske unge for tre fiktive historier, der er baseret på virkelige hændelser (Johansen 2016:15). Derudover har Liza Zvi i sin

undersøgelse af israelsk politis forestillinger om sexarbejdere, der er blevet udsat for voldtægt, og deres udøvere, anvendt et vignettedesign, hvor 220 politibetjente har læst en beskrivelse af voldtægt på en yngre studerende, som enten var sexarbejder eller ikke var sexarbejder. På den baggrund rapporterede politibetjentene deres forestillinger om den udsatte og udøveres andel af skyld, deres forestillinger om den udsattes modstand, konsekvenser af voldtægten for den udsatte mv. (Zvi 2022).

Min vignette er konstrueret med afsæt i den såkaldte Stellasag, som er en fiktiv kontaktvoldtægt med rødder i virkeligheden, som er konstrueret til undervisningsforløbet om seksualforbrydelser. De politistuderende på tredje semester på tværs af Politiskolens afdelinger har efterforsket og opklaret Stellasagen, som har en i voldtægtssager typisk kønnethed, hvor forurettet er kvinde, og gerningspersonen er mand. De politistuderende har dermed indgående kendskab til Stellasagen, og den giver dem et fælles og konkret grundlag at tale ud fra, men tillader dem også at behandle de opstillede problematikker mere generelt udover casen, ved at bringe egne erfaringer i spil. På tidspunktet for fokusgruppeinterviewenes afholdelse var de enten færdige med at opklare Stellasagen eller tæt på at være det, hvorfor den var i frisk erindring.

I vignetten bad jeg de politistuderende forholde sig til forurettets troværdighed ud fra 18 scenarier inddelt i temaerne anmeldelseshistorik, karakteristika ved forurettet, relationen mellem gerningspersonen og forurettet, forurettets adfærd før, under og efter voldtægten og kønssammensætningen mellem forurettet og gerningspersonen (Bilag 1:3f). Eksempelvis spurgte jeg de politistuderende, hvilken betydning det havde haft for deres syn på forurettets troværdighed, hvis Stella, der blev udsat for voldtægten, havde været en mand, og gerningspersonen fortsat også havde været en mand. Som beskrevet i problemfeltet, er et af de fælles træk for voldtægtsmyter, at de bevirker en svækkelse af forurettedes troværdighed, hvilket jeg tænkte ville være en diskret sammenkobling. Alle fokusgrupper fik den samme vignette. Jeg kunne have valgt at udsætte fokusgrupperne på UCV og fokusgrupperne på UCØ for forskellige vignetter, for at gøre det muligt at sammenligne de politistuderendes kønnede opfattelser, men dette har jeg ikke valgt, fordi repræsentativiteten og ligheden imellem fokusgrupperne ville være for usikker, grundet det relativt lave antal af deltagere.

Efter fokusgruppeinterviewenes afholdelse gik det op for mig, at det kunne virke misforstået, at jeg valgte at spørge ind til netop de politistuderendes syn på forurettedes troværdighed. Politiet har

nemlig ifølge bistandsadvokat for voldtægtsofre Helle Hald slet ikke til opgave at vurdere troværdighed. Dette er alene domstolens ansvar (Sandager 2022). Desuden fremlagde efterforskerne i ekspertinterviewet skarp kritik af troværdighedsfikseringen i retssystemet, fordi de mener, at det er umuligt at vurdere forurettets troværdighed bl.a. pga. traumereaktioner. Derfor vil de hellere bruge begrebet pålidelighed, som tager højde for disse (Efterforskere, Bilag 2:251, 262). Dog betyder alt dette ikke, at der ikke sker mere eller mindre ubevidste og uformelle vurderinger af forurettedes troværdighed blandt politifolk, som ikke desto mindre kan have stor indflydelse på voldtægtssager.

I specialet har jeg valgt at koncentrere dele af min analyse omkring de forestillinger om køn, som kom til udtryk i de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser af forurettede i vignettens forskellige temaer.

6.4.2 Interviewguide for eksperter

I fokusgruppen med de specialiserede efterforskere har jeg taget udgangspunkt i den empiri, jeg har kodet fra fokusgrupperne med alle de politistuderende og bedt dem forholde sig til de fund, jeg har præsenteret dem for. Interviewguiden til eksperterne har derfor mange ligheder med interviewguiden for de politistuderende. Derudover indeholder den spørgsmål om deres nærmere praksis med håndtering af voldtægtssager, fordi de må formodes at have ekspertviden og -erfaring hermed, og jeg derfor vurderer, at de er mere kvalificerede til at beskrive dette end de politistuderende, som ikke alle har arbejdet med voldtægtssager i deres praktikforløb.

6.5 Refleksioner om fokusgruppeinterviewenes forløb

Jeg har bestræbt mig på at møde alle mine informanter fordomsfrit og nysgerrigt og har opfordret dem til at udtrykke alle de holdninger, erfaringer og konkrete eksempler, som de tænker kunne være relevante, uden at jeg klassificerer dem som værende rigtige eller forkerte (Halkier 2016:57).

Det kan have haft betydning, at jeg er en ung kvinde, særligt for de mandlige politistuderendes udtalelser, fordi unge kvinder tilhører den gruppe i samfundet, som er mest udsat for voldtægt. Det kan bevirke, at de er mere forsigtige i deres udtalelser, fordi de ikke ønsker, at jeg som ung kvinde skal føle mig krænket, eller at jeg vil stemple dem som dårlige politibetjente. Marianne Järvinen bemærker, at interviewdata er en performativ proces, som er formet af interviewer og interviewede i fællesskab, og at man som interviewer ikke får adgang til den interviewedes autentiske selv, men nærmere en præsentation af dennes foretrukne selv jf. Erving Goffman (Järvinen 2005:30). Jeg er

derfor opmærksom på social desirability-effekten, hvor de politistuderende kan overrapportere ”korrekte” opfattelser eller underrapportere ”forkerte” eller uønskede opfattelser for at fremstå socialt attraktive over for deres medstuderende og mig (Crowne & Marlowe 1960:349). En anden bekymring var, at de politistuderende ville associere mig med underviserne og ledelsen på Politiskolen og derfor ikke ville dele det, som de ved, kan være uhensigtsmæssige opfattelser. Dog er det min oplevelse, at de studerende udviste mig stor tillid og holdt fast i deres egne opfattelser, også når de stod alene med dem i fokusgruppen. Desuden gav flere af de politistuderende udtryk for, at de var bevidste om, at nogle af deres holdninger ikke var velsete.

Under afholdelsen af interviewene blev jeg bekræftet i mit valg om at lave kønnede fokusgrupper, som særligt de kvindelige deltagere udtalte var rart og skabte en mere afslappet stemning i de kvindelige fokusgrupper (Kvinder UCV, Bilag 2:247). Derudover udtalte flere af de studerende, på tværs af køn, at de tog et vigtigt læringsudbytte med fra fokusgrupperne, fordi de der reflekterede over egne forestillinger om forurettet i forskellige sammenhænge og blev selvbevidste på en anden måde end i klasselokalet (Mænd UCV, Bilag 2:154ff; Kvinder UCV, Bilag 2:247f).

7. Etik

I fokusgruppeinterviewene har jeg bestræbt mig på at leve op til en række forskningsetiske krav.

Først og fremmest har jeg indhentet mundtligt informeret samtykke fra alle deltagere i fokusgrupperne til, at de ønsker at deltage frivilligt og til, at jeg må optage interviewene til brug for efterfølgende transskribering, dog med tilsløring af deres navn, politikreds, hold og personlige kendetegn, og at optagelsen ville blive opbevaret og slettet i overensstemmelse med gældende regler for GDPR. Denne tilladelse haves mundtligt på optagelse. Det er dog tvivlsomt, hvorvidt de politistuderendes deltagelse i praksis har været frivillig. Dette skyldes, at de udvalgte politistuderende på UCØ fik besked fra deres klasselærer om, at de havde mødepligt, hvilket rent forskningsetisk ikke er optimalt. Dette blev jeg gjort bekendt med til det første fokusgruppeinterview på UCØ. Fejlen må være på mine skuldre, hvor jeg på baggrund af klasselister har dannet fokusgrupperne, som jeg har sendt til klasselærerne, og hvor jeg til klasselærerne på UCØ ikke har gjort det tydeligt nok, at de politistuderende måtte bytte med hinanden indbyrdes inden for samme politikreds og køn, hvis de ikke havde lyst til at deltage. Udover at beklage misforståelsen gjorde jeg det klart for de politistuderende, at jeg ikke ville tvinge dem til at deltage, og at jeg ikke ville meddele deres

klasselærer eller andre, hvis de forlod lokalet inden interviewstart. Alle valgte at blive. Det kan alligevel have betydet, at nogle har været mere engageret i fokusgruppen end andre, hvilket har været dem, der finder, at voldtægtssager er interessant politiarbejde og/eller dem, der har erfaring med voldtægtssager fra praktikken. Disse har formentlig taget sig mere taletid i de fælles diskussioner. Det vurderes ikke at have haft nogen afgørende betydning for min empiri. Endvidere er alle informanter blevet oplyst om, at de til hver en tid har ret til at trække sig fra interviewet efter afholdelsen, hvorfor jeg har givet dem min kontaktinformation.

Inden interviewstart er alle blevet informeret om undersøgelsens formål, hvor jeg har operationaliseret begrebet voldtægtsmyter. De politistuderende er blevet lovet tilstræbt anonymitet i specialet i form af pseudonymisering i undersøgelsen, hvilket gøres for at sikre, at de ikke kan blive identificeret og oplever negative konsekvenser af deres medvirken (Bengtsson & Mølholt 2020:194). For at undgå at de politistuderendes navne kom med i optagelserne, fik hver deltager under udførsel af fokusgruppeinterviewene tildelt et nummer, som de sagde højt, inden de ville tage ordet. De brugte ligeledes de andre deltagers numre, når de ville henvise eller henvende sig til hinanden. Dette lettede også den efterfølgende transskribering. Numrene er i præsentationen af empirien omdannet til opdigtede navne, som matcher de politistuderendes køn, fordi netop køn antages at kunne have en betydning for opfattelserne. Dette er gjort for at højne den interne anonymitet i hver enkelt fokusgruppe, hvor de formentlig vil kunne huske hvem, der havde hvilket nummer, men ikke nødvendigvis hvem, der sagde hvad. Det lå de politistuderende meget på sinde, at de ikke ville kunne genkendes, og jeg vurderer derfor, at pseudonymiseringen har gjort, at de har været mere ærlige omkring deres opfattelser, end hvis de ikke var blevet tildelt tilstræbt anonymitet.

8. Behandling af empiri

8.1 Transskribering

For at kunne lave en systematisk analyse og danne et ordentligt overblik over empirien, er det nødvendigt med en omformning fra tale til skrift. I denne proces sker der en reduktion af data, og jeg har forsøgt at veje op herfor ved at få så mange nuancer med i kommunikationen som muligt. Derfor har jeg under transskriberingen noteret, når der har været latter, afbrydelser, tænkepauser, korte bekræftende eller benægtende lyde og andre følelsesmæssige reaktioner (Halkier 2016:72f). Der foreligger fuld transskribering af de seks fokusgruppeinterviews med politistuderende og

ekspertinterviewet med efterforskerne som samlet bilag (se Bilag 2). I analysen vil jeg ved brug af citater udvælge det væsentligste og markere, hvis citatet indeholder mere end det medtagede med: [...].

8.2 Kodningsstrategi

I bearbejdningen af min empiri har jeg kodet mine transskriberede interviews manuelt og derigennem organiseret materialet. Nogle kodninger er bestemt ud fra temaerne i min interviewguide til de politistuderende, herunder vignetterne, som er bundet op på eksisterende forskning om voldtægtsmyter og relevant teori, altså en deduktiv strategi. Andre er udviklet induktivt efter gennemlæsning af empirien, hvor der er opstået temaer, som jeg ikke har kunnet identificere i eksisterende forskning eller som jeg ikke på forhånd havde planlagt at spørge ind til. Min kodningsstrategi kan derfor siges at være abduktiv.

8.3 Analysestrategi

Fordi jeg har anvendt fokusgrupper som primær empiri, er det nødvendigt at inddrage analyser af de politistuderendes interaktion, idet denne i sig selv bliver forstået som data og kilde til viden. Ifølge socialkonstruktivismen vil man ikke kunne udlede meget om konkrete betydninger i fokusgruppedata uden at forholde sig til, hvordan processerne for betydningsdannelserne foregår (Halkier 2016:87). Til dette trækker jeg på interaktionisme, der kan sige noget om den kontekst og de forhandlinger, der udspiller sig mellem de politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager med køn som omdrejningspunkt, men også mellem dem og mig som moderator. For at gøre det gennemsigtigt, hvordan den pågældende viden er opstået i den konstruerede interviewsituation, har jeg flere steder i analysedelen prioriteret at inddrage interaktioner mellem de politistuderende og mellem de politistuderende og mig, fremfor kun at udplukke enkeltstående citater, der ville blive revet ud af en sammenhæng. Som moderator bliver jeg en del af den viden, der produceres, hvorfor jeg spiller en aktiv rolle og må være mig bevidst om, hvordan jeg på forskellig vis kan have påvirket de politistuderendes udtalelser.

9. Kvalitetsrefleksion

Undersøgelsens kvalitet kan vurderes ud fra en række gyldighedskriterier, der gør sig særligt gældende i kvalitativ forskning. De vil blive præsenteret og reflekteret over i det følgende.

9.1 Intern validitet

Undersøgelsens interne validitet henviser til, hvorvidt resultaterne er troværdige, og dermed gyldige, inden for undersøgelsens egne præmisser. Gyldigheden har jeg forsøgt at sikre ved at udvælge politistuderende til de seks fokusgrupper ud fra køn, politikredstilknytning og på tværs af Politiskolens to afdelinger, hvilket blev udpenslet i metodeafsnit 6.2.1. Grundet det høje antal af fokusgrupper har jeg opnået empirisk mæthed i mange af mine fund, hvilket ligeledes skinner igennem i analysens brug af citater, der udtrykker samme opfattelser men spænder på tværs af fokusgrupperne (Halkier 2016:39). Derudover har jeg lavet ekspertinterviews med efterforskere fra specialiserede teams til at bistå mig med at vurdere relevansen af mønstrene i de politistuderendes udtalelser. Det er yderligere med til at sikre, at jeg undersøger det, jeg har som mål at undersøge. Desuden har jeg forsøgt at skabe en troværdig sammenhæng mellem mit valg af metode og teorier, så de deler et socialkonstruktivistisk afsæt. Jeg vurderer på baggrund af ovenstående, at undersøgelsens interne validitet er høj. Hvorvidt resultaterne kan siges at være gyldige i andre sammenhænge end undersøgelsens egen kontekst, kan udledes vha. begrebet ekstern validitet.

9.2 Ekstern validitet

Ekstern validitet beskriver, i hvilken udstrækning en undersøgelses resultater kan generaliseres til de situationer og mennesker, som undersøgelsen ønsker at belyse i et større perspektiv i den virkelige verden. I mit tilfælde betyder det, hvorvidt mine resultater fra fokusgruppeinterviewene er mulige at generalisere til andre årgange af politistuderende og til danske politistuderende som helhed. I kvalitativ forskning kan det i stedet være mere sigende at vurdere, hvorvidt undersøgelsens resultater er genkendelige i andre kontekster, fremfor at have som mål at kunne overføre dem direkte (Brinkmann og Tanggaard 2015:515,522). På baggrund af specialets fund vil jeg argumentere for, at der kan foretages en såkaldt analytisk generalisering, som indbefatter en velovervejede bedømmelse af, hvorvidt en undersøgelses resultater kan være vejledende for, hvad der kan ske i en anden situation (Kvale og Brinkmann 2015:334). Dette kan vurderes ved at analysere ligheder og forskelle mellem situationer, der ønskes sammenholdt. Specialets fund er således søgt verificeret ved at sammenligne

med fund fra dansk og udenlandsk forskning på området, og genkendeligheden i undersøgelsens resultater fra fokusgrupperne med de politistuderende er forsøgt forstået i interviewet med de specialiserede efterforskere. Dog skal der tages forbehold for, at undersøgelsen alene funderer sig på 34 politistuderende, hvilket er et spinkelt grundlag, og selvom jeg har efterstræbt repræsentativitet, har det ikke været muligt at vurdere, hvor repræsentativt undersøgelsens udvalg er i forhold til f.eks. andre årgange af danske politistuderende. Tages der højde for den eksisterende forskning, anvendt teori, genstandsfelt og empiri jeg har brugt i analysen, kan der altså med forsigtighed foretages en analytisk generalisering af specialets resultater til andre årgange af politistuderende på tredje semester af uddannelsen. Selvom specialet har haft politistuderende som genstandsfelt, kan dets resultater muligvis vække genklang i en vis udstrækning ude i politikredsene, og de politistuderendes forestillinger om køns betydning i voldtægtssager vil formentligt også kunne genkendes i deres opfattelser af køns betydning i andre sagstyper end voldtægtssager.

9.3 Reliabilitet

Fordi der er tale om en kvalitativ undersøgelse, hvor jeg som interviewer uundgåeligt har en indflydelse på informanterne og den producerede empiri, er målet ikke, at undersøgelsen skal kunne gentages af en anden interviewer med nøjagtig samme resultater, som det ellers gør sig gældende i den kvantitative forskningstradition. Undersøgelsens reliabilitet har jeg i stedet forsøgt at sikre ved at benytte en identisk interviewguide på tværs af alle fokusgrupperne med de politistuderende og ved at gøre undersøgelsens fremgangsmåde så gennemsigtig som mulig med nøgterne beskrivelser af undersøgelsesdesign, analysestrategi, etik og metodiske refleksioner knyttet hertil (Halkier 2016:107). Derudover har jeg eftersendt transskriberinger og interviewguides for de politistuderende og for de specialiserede efterforskere. Dette skulle gerne bidrage til undersøgelsens pålidelighed.

Politistudier, som mit speciale skriver sig ind i, er skrevet til brug for politibetjente, der kan beskrives som praktikere (Björk 2018). I den forbindelse bliver det nødvendigt ikke kun at koncentrere sig om, hvorvidt undersøgelsen opfylder de videnskabelige kvalitetskriterier, men også at have øje for, hvorvidt undersøgelsen er meningsfuld, brugbar og indsigtsgivende (Tanggaard & Brinkmann 2015:527). Dette har derfor ligeledes lagt mig på sinde.

10. Analyse

I det følgende vil jeg analysere hvilken betydning forestillinger om køn har for mandlige og kvindelige politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager. Hertil vil jeg inddrage, hvilke mulige konsekvenser de politistuderendes kønsforestillinger kan afstedkomme for deres arbejde med voldtægtssager. Jeg vil i analysen fokusere på de opfattelser med køn som omdrejningspunkt, som kan tænkes at være mest uhensigtsmæssige for politiarbejdet, og som kan have karakter af voldtægtsmyter. Dette er valgt, fordi der heri ligger en væsentlig kilde til at klæde de politistuderende såvel som andre ansatte i dansk politi endnu bedre på til at håndtere politiarbejdet i forbindelse med voldtægtssager. Dog betyder dette, at de udvalgte citater i analysen ikke i alle tilfælde vil være repræsentative for de udtrykte opfattelser blandt de 34 politistuderende i undersøgelsen, men jeg forsøger løbende at tydeliggøre, hvor stor tilslutningen til en uhensigtsmæssig opfattelse er. Analysen skal dermed ikke læses som et udtryk for, at de politistuderende bærer rundt på flere voldtægtsmyter end den generelle befolkning, hvilket også blev afkræftet i problemfeltet. Den skal heller ikke læses som en fordømmelse af de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser af voldtægtssager. I stedet skal den læses som en higen efter at forstå, hvad der former disse opfattelser, og hvordan de tilskrives mening af de politistuderende.

Jeg har identificeret fem opfattelser i forbindelse med voldtægtssager baseret på forestillinger om køn blandt de politistuderende. Opfattelserne lyder: 1. Kvindelige forurettede, der viser bar hud, har et medansvar, 2. Kvindelige forurettede anmelder ofte falsk, 3. Mandlige forurettede er mere troværdige, 4. Mandlige forurettede gør fysisk modstand, og 5. Gerningspersoner kan gradbøjes. De griber ind i hinanden, hvilket i sig selv vidner om, hvor komplekse voldtægtssager kan være. De empiriske mønstre vil i de følgende afsnit blive forstået og analyseret i lyset af problemfeltet og de teorier, som jeg har redegjort for i det omfang, hvor teorierne har forklaringskraft. For præsentation af specialets hovedinformanter henvises til metodeafsnit 6.2.2.

10.1 Kvindelige forurettede, der viser bar hud, har et medansvar

Nogle af de kvindelige politistuderende udtrykker, hvordan kvindelige forurettede kan være delvist selvforskyldte i, at de bliver voldtaget grundet bl.a. deres udfordrende påklædning og deres adfærd, når de er beruset. Begge disse bidrager til, at de kvindelige forurettede tiltrækker sig uønsket opmærksomhed. Den uhensigtsmæssige opfattelse vil blive udfoldet og analyseret i dette afsnit.

10.1.1 ”En rigtig køn pige, der ikke har så meget tøj på”

I tegneøvelsen under fokusgruppeinterviewene blev de politistuderende bedt om at tegne det, der for dem kan betegnes som det typiske voldtægtsoffer. Tegneøvelsen havde til formål at forstå de politistuderendes umiddelbare billede af forurettede i voldtægtssager. Stort set alle de politistuderende tænker på en kvinde, når de tænker på det typiske voldtægtsoffer, hvilket stemmer overens med statistik præsenteret i problemfeltet, hvor kvinder er mest udsatte for voldtægt. Et fåtal af de kvindelige politistuderende tegner dog det, de beskriver som en smuk kvinde, der går udfordrende klædt og kan have en risikofyldt adfærd. De politistuderende blev efter tegneøvelsen bedt om at knytte nogle ord til deres tanker om det typiske voldtægtsoffer, hvilket Liv gør nedenfor:

Liv: Der tænker jeg sådan en rigtig køn pige, der ikke har så meget tøj på. Men jeg tænker nok mest overfaldsvoldtægt, hun kommer gående hjem. Ja, i en park... jeg tror jeg har det der billede som alle andre også har, at det er en rigtig køn pige, der smiler og måske går i nogle korte kjoler eller nederdel og viser lidt skind. Og så er det nok hende, der bliver voldtaget, tænker jeg. (Kvinder UCV, Bilag 2:211)

Liv trækker her på en klassisk voldtægtsmyte, idet hun siger, at det typiske voldtægtsoffer for hende er en pige, der er smukkere end gennemsnittet, og som går udfordrende klædt ved at hun ”viser lidt skind”. Derudover forbinder Liv dette med, at den forurettede så vil være mere udsat for at blive voldtaget, og ikke mindst har gjort sig selv mere udsat. Dette har karakter af victim blaming, hvor hun indirekte gør forurettede medansvarlig for, at hun er blevet voldtaget. Livs opfattelse indeholder på samme tid en underliggende antagelse om, at manden ikke kan styre sin seksualitet, hvilket minimerer den mandlige gerningspersons ansvar, og han derfor ikke kan gøre for, at han vil blive fristet af netop en køn kvinde. Placeringen af ansvar for voldtægten skal forstås som et nulsumsspil, hvorfor den kønne pige her får skubbet ansvaret for voldtægten over på sig fra gerningspersonen, der er den, som egentlig har udført forbrydelsen. Med udtalelsen taler Liv ind i seksuelle scripts om, at kvinder helst skal være passive, og dermed ikke skal vække opsigt. Derudover må de ikke være *sluts* og påberåbe sig uønsket opmærksomhed, f.eks. gennem det, der kan tolkes som udfordrende påklædning, selvom dette kan være en subjektiv vurdering. En anden kvindelig politistuderende, Pernille, er uenig med Livs beskrivelse, og udfordrer hende:

Pernille: Jeg vil gerne spørge om noget. Er din opfattelse, når du sådan tænker voldtægt, sådan generelt, at det umiddelbart kun kan være kønne piger?

Liv: Det var lige det første, der faldt mig ind. Nej, det er ikke kun kønne piger, det ved man godt, det er ofte også de der, der er udsatte. Men altså det første, jeg tænker på, det er sgu en køn pige, og jeg tror, jeg tænker ligesom alle andre borgere ude i verden de ville tænke, at det er overfaldsvoldtægt. (Kvinder UCV, Bilag 2:211)

Liv forsvarer sin holdning med, at hun blot tænker ligesom flertallet, og gør opmærksom på, at hun er klar over, det ikke kun er kønne piger, som bliver udsat for voldtægt. Diskussionen fortsætter med, hvor disse stereotype opfattelser kan stamme fra, hvor de kvindelige politistuderende bliver enige om, at de bliver påvirket af medier, film mv., altså kulturelle scenarier i samfundet (Kvinder UCV, Bilag 2:211f). Disse inkorporerer de som intrapsyriske scripts.

Ligesom Liv har Benedikte fra den anden fokusgruppe bestående af kvinder tegnet sit umiddelbare bud på det typiske voldtægtsoffer. Tegningen beskriver hun således:

Benedikte: Jeg har tegnet en dame, der måske ser lidt udfordret ud i sin påklædning, hvilket for mig netop godt kan udtrykke, at man søger grænser og søger andres anerkendelse, så måske der ligger et... jeg ved ikke, om man kan kalde det et dårligt selvværd bag, men et selvværd, der måske ikke er bevidst om, hvem man selv er.

Interviewer: Hvad er det, hun har i hånden?

Benedikte: Hun har en dametaske i den ene hånd og så har hun en cigaret i den anden hånd.

Interviewer: Hun er ryger?

Benedikte: Ja (griner). Igen, det er noget der sådan udadtil godt kan se sej ud for fyre måske. Ja. (Kvinder UCØ, Bilag 2:48)

Benedikte tilføjer her til Livs opfattelse af det typiske voldtægtsoffer, at den udfordrende påklædning afspejler et lavt selvværd og en søgen efter anerkendelse fra andre. Dette understøttes af cigaretten, som skal symbolisere, at hun er grænsesøgende og ønsker at se sej ud for det modsatte køn.

Ingen af de mandlige politistuderende i fokusgrupperne deler samme billede af det typiske voldtægtsoffer som en smuk kvinde med lårkort nederdel. Nærmere tværtimod, hvilket Anders illustrerer nedenfor i sin neutrale beskrivelse:

Anders: Jamen jeg har tegnet en kvinde og der er ikke rigtig noget, altså... nu har jeg tegnet en kjole, men det er ikke ensbetydende med, at der skulle være noget kjolemæssigt, udfordrende tøj eller noget som helst. Det er bare standarden for mit indre blik. Et voldtægtsoffer, det er typisk en kvinde. (Mænd UCØ, Bilag 2:8)

At de mandlige politistuderende afholder sig fra at tillægge kvindens påklædning betydning kan skyldes, at de grundet social desirability bias ikke har lyst til at udtrykke dem over for mig, fordi jeg er kvinde og de tror, jeg vil kunne blive stødt eller provokeret, hvis de udtrykte sig sådan. En anden forklaring kan være, at de simpelthen ikke har sådanne voldtægtsmyter om kvindelige forurettedes påklædning.

10.1.2 At trække på egne erfaringer om alkoholindtag

Flere af de kvindelige politistuderende bruger deres egne erfaringer som kvinder som målestok til at vurdere kvindelige forurettedes adfærd. Mette og Sille er et eksempel på dette:

Mette: [...] altså nu taler jeg måske om noget lidt farligt, men som kvinde kan jeg godt nogle gange have en følelse af, det er ikke generelt, det... men i visse tilfælde, så synes jeg også, at... nu ved jeg godt, hvordan jeg selv er, når jeg er fuld og har måske også tendens til at flirte lidt mere end jeg ellers ville have gjort, så jeg kan sagtens forestille mig nogle gange, at nogle mænd kan blive i tvivl om, hvad kvinder rent faktisk vil. Jeg siger ikke, at det giver accept til hverken sex eller noget som helst andet, men jeg kan bare godt nogle gange se, at det kan være virkelig svært at se, hvor grænsen går, så derfor kan jeg også godt over nogle gange over for kvinder synes: "Ah, har du nu lige", altså: "Har du fået sagt fra eller var du nu også lidt for flirtende," eller hvad det nu måtte være. [...]

Sille: Jeg er enig i det, du siger. (Kvinder UCØ, Bilag 2:60f)

Mette starter ud med at karakterisere sin opfattelse som ”lidt farlig”, hvilket viser, at hun er klar over, at den af andre vil kunne ses som uhensigtsmæssig. Hun forklarer, hvordan hun selv oplever at blive mere flirtende, når hun indtager alkohol, og at hun på den baggrund kan blive mere i tvivl om, hvorvidt det er en voldtægt, hun er blevet udsat for, eller om hun i sin rus har givet samtykke uden at have været klar over det. Mette udtrykker også en forståelse for, at det kan være svært for mænd at afkode berusede kvinders signaler. I modsætning til dette, ses det sjældent, at mænds alkoholindtag kan bruges negativt imod deres upassende adfærd i en given situation. Mette har altså let ved at identificere sig med den kvindelige forurettede, og vurderer dennes adfærd ud fra sit eget intrapsykiske script ved at sammenligne med, hvad hun selv ville have syntes var rimeligt, hvilket i dette tilfælde ikke kommer den kvindelige forurettede til gode, som bliver mødt med en lettere skepsis. Den vil af den kvindelige forurettede formentligt kunne opleves som, at hun planter ansvaret for voldtægten på dem.

At det udelukkende er nogle af de kvindelige politistuderende, som deler opfattelsen i dette analyseafsnit om kvindelige forurettede, illustrerer den symbolske vold, som er på spil, hvor kvinder blot accepterer deres nedre placering i kønshierarkiet som en selvfølge uden at være bevidste herom. Dette kan have den dobbeltsidede konsekvens, at den kvindelige forurettede gives ansvaret for voldtægten og manden fratages ansvaret, når forurettede viser hud eller er beruset.

10.2 Kvindelige forurettede anmelder ofte falsk

Dette analyseafsnit tager hul på opfattelsen om, at kvindelige forurettede ofte anmelder falsk. Det er særligt mandlige politistuderende, som køber ind på denne opfattelse, hvor de henviser til et specifikt scenarie. Jonas beskriver scenariet og hvordan han under sit praktikforløb er blevet overbevist om det nedenfor:

Jonas: [...] han (kollega red.) sagde ved en anmeldelse om voldtægt, at hvis kvinden kommer ind med sin kæreste, så er den falsk. Og de fire næste voldtægter, hvor kvinden, eller pigen, kommer ind med sin kæreste, de viser sig at være falske. Den blev bare bekræftet et eller andet sted ved mig, hvor jeg også, altså... fordi jeg grinte af det til at starte med, da han sagde det også, ”det kan fandme ikke passe” [...].

Søren: Mærkværdigt.

Jonas: Og så blev jeg jo egentlig bare bekræftet af den der sætning, som jeg egentlig synes skulle være falsk. Hans sætning og hans måde at se det an på, den synes jeg jo egentlig ikke skulle være rigtig, men det blev den nok hurtigt i min opfattelse og så må jeg sige, den holder sgu måske meget godt stik. (Mænd UCV, Bilag 2:149)

Jonas udtrykker en opfattelse af, at særligt kvinder, der er i et forhold men er blevet voldtaget af en anden end kæresten, lyver, når de går til politiet for at anmelde en voldtægt. Denne voldtægtsmyte vækker mistro til kvindelige forurettedes forklaring af voldtægten ved at henlede til, at kvindelige forurettede, der siger de er blevet voldtaget, de fleste gange selv har lagt op til sex på den ene eller den anden måde og efterfølgende har fortrudt det eller at kvindelige forurettede bruger anmeldelsen til at dække over utroskab. Med sin opfattelse skaber Jonas et forvrænget billede af, at en stor andel af kvindelige forurettedes voldtægtsanmeldelser er falske, hvilket i øvrigt er i uoverensstemmelse med forskning. Derudover er Jonas' oplevelse et glimrende eksempel på skabelsen af voldtægtsmyter, hvor der dannes grobund for myterne, når enkeltstående tilfælde af falske anmeldelser kommer til at informere tilgangen til voldtægtssager for eftertiden og udtaler en forventning om, at det er normalen.

I et andet fokusgruppeinterview med mænd bliver det klart, hvilken værdi falske voldtægtsanmeldelser tillægges for nogle af de politistuderende:

Interviewer: Det er egentlig meget åbent: Hvad tænker I, når jeg siger falske voldtægtsanmeldelser?

Oscar: Jeg tænker, at det er næsten endnu værre end selve voldtægten, altså.

Alexander: Helt enig.

Oscar: Fordi jeg tænker, der er så mange og så store konsekvenser for dem, der bliver dømt, at det er, jamen... det er også fordi, der er noget med motivet for at gøre det, som jeg tænker kan være mere personligt eller sådan noget end en voldtægt, som også kan være styret af alle mulige andre motiver, men falsk... det synes jeg lugter sådan lidt af personlig hævn eller sådan et eller andet... og så fordi konsekvenserne kan være så uoverskuelige for den, der bliver udsat for det. Også selvom han vil blive frikendt, og særligt... jo grovere anmeldelsen er, jo værre er det jo næsten, ik'. Og jo mere kan man

være dømt uden at være skyldig. For mig er det næsten værre end en voldtægtssag.
(Blandet UCV, Bilag 2:190f)

Oscar har dermed en stor foragt for falske voldtægtsanmeldelser, som han sammenligner med selve voldtægten, og endda næsten synes er værre. Han begrundet dette med motivet for falske voldtægtsanmeldelser, som han mener ofte kan knyttes til hævn, og derudover spiller konsekvenserne af at blive anmeldt falsk for at have begået en voldtægt en stor rolle for gerningsmanden, der som oftest er en mand, og som Oscar derfor også af den grund kan have lettere ved at identificere sig med end den kvindelige forurettede. Dette kan knyttes til begrebet himpathy, som uddybes i analyseafsnit 10.5 om, hvordan gerningspersoner kan gradbøjes.

Det er bemærkelsesværdigt, hvordan falske voldtægtsanmeldelser kun bliver omtalt af de politistuderende i sammenhæng med kvindelige forurettede, hvilket bidrager til en forestilling om, at kvinder er mere løgnagtige end mænd i vores samfund. Tilmed bliver opfattelsen af, at kvindelige forurettede ofte anmelder falsk overvurderet af de mandlige politistuderende, hvilket taler ind i en klassisk voldtægtsmyte om falske anmeldelser, der også er beskrevet i et dansk studie om unges stereotype holdninger til seksuelle overgreb omtalt i problemfeltet. Det demonstrerer, hvordan den symbolske vold består i politikulturen, hvor den maskuline dominans gør, at mænd har retten til at udpege kvinder som løgnagtige. For kvindelige forurettede kan dette betyde, at de bliver mødt med mere skepsis end hvad der er nødvendigt, hvilket kan lede til en følelse af mistillid og deraf sekundær viktimering.

Det følgende analyseafsnit knytter sig til opfattelsen præsenteret her, blot med et modsat fortegn.

10.3 Mandlige forurettede er mere troværdige

Mandlige forurettede bliver af en stor del af de politistuderende anset for at være mere troværdige end kvindelige forurettede, når de kommer for at anmelde en voldtægt. Begrundelsen herfor illustreres nedenfor i en længere interaktion mellem kvindelige politistuderende:

Liv: Altså en mand, der bliver voldtaget af en mand?

Pernille: Jeg tænker, at den... jeg tror ikke, den havde ændret så meget, men jeg tror, det er et fremmed område på en eller anden måde, fordi man hører så sjældent om mænd,

der bliver voldtaget, altså i sådan en sammenhæng her. Ja. Jeg ville... det ved jeg ikke, det er lidt fremmed, synes jeg.

Agnes: Jeg tror netop, fordi det ikke er noget, vi oplever så ofte og noget vi sådan kender til, så tror jeg netop, at jeg ville tænke: så er det her også noget, jeg tror på. Den kører vi 100 procent, altså sådan (de andre istemmer). Nej, altså slet ikke fordi... det er ikke noget, vi er vant til. Så hvis der ringer en mand til politiet og siger: jeg er sgu fandme lige blevet voldtaget. Altså, så tror jeg da 100 procent... Altså, det ville man da tro på – det ville jeg slet ikke stille spørgsmålstejn ved, fordi, okay så...

Pernille: Også når alle undersøgelser viser, at mænd, der bliver voldtaget, sjældent anmelder det, fordi at det ikke er så mandigt...

Agnes: Tabu...

Pernille: Ja, det er et kæmpe tabu og sådan noget. Så jo, hvis de kommer ind, så tror jeg, jeg ville bukke mig i støvet og så tage imod anmeldelsen med det samme. Selvfølgelig også... det havde jeg også gjort på alle mulige andre fronter, men...

Nanna: Der er jeg enig i forhold til, at det nemlig er et tabu, og man er sådan: Hvorfor skulle en mand komme ind... nu er det bare lige, hvad man hurtigt tænker... men hvorfor skulle en mand komme ind og sige ”jeg er blevet voldtaget af en anden mand” for sjov? Eller hvorfor skulle han sige det, hvis det ikke var rigtigt, altså tænker jeg? Fordi, ja, fordi det er så fremmed, og det er så, ja, tabubelagt. Så jeg tror, måske også at man vil tro mere på det. Det ville sgu være rigtigt. (de andre istemmer)

Tilde: Enig.

Liv: Det er jeg også. (Kvindelig fokusgruppe UCV, Bilag 2:227f)

Nanna insinuerer i citatet, at mænd ikke har noget incitament til at anmelde falsk, fordi de i kraft af deres maskulinitet altid vil have mere at miste. Det er en afvejning, som politiet forventer at forurettede laver. De politistuderende vurderer, at når noget er så tabubelagt og manden har så meget at miste, vil de tro på ham.

I forhold til det ideelle offer vidner ovenstående om, at mænd på nogle parametre er mere ideelle voldtægtsofre end kvinder. Her nævner de politistuderende, at manden er underlagt et stort tabu, når han vælger at anmelde at have været udsat for en voldtægt. Der er imidlertid noget andet på spil end

Nils Christis opstillede parametre for det ideelle offer, nemlig nogle seksuelle scripts, hvor vurderingen af forurettedes troværdighed beror på diskurser og forventninger i samfundet om og til, hvad der er maskulint. Hertil siger Pernille, at det ikke er så 'mandigt' at anmelde at være blevet voldtaget af en anden mand. Det skyldes, at det strider imod seksuelle scripts for mænd om, at de altid har lyst til sex. Egentlig ville man forvente, at manden ikke var svag og uskyldig i selve voldtægtssituationen, men det bliver han efterfølgende grundet tabu om, hvem der bliver udsat for voldtægt og hvem der ikke gør.

Opfattelsen behandlet i dette afsnit kan virke overraskende, men de politistuderende forklarer det med, at jo mere en sag afviger fra en heteroseksuel relation, hvor kvinden er forurettet og manden er gerningsperson, jo større en tendens vil nogle politistuderende have til at tro på de forurettede, særligt mænd. Dette underbygges af, at de ofte ikke har erfaringer fra praksis med disse sagstyper, og derfor ikke er blevet forudindtagede i deres politiarbejde.

Argumentet lyder altså, at det er et større tabu for mænd end for kvinder at anmelde en voldtægt, og at mænd derfor har mere at tabe ved at gøre det. Hvorfor skulle en mand anmelde en voldtægt for sjov? Det kan være problematisk for retssikkerheden, hvis mandlige og kvindelige forurettede ikke bliver vurderet som lige troværdige fra sagens begyndelse, udelukkende på baggrund af køn. Mandlige forurettedes troværdighed kan dog blive svækket, hvis ikke de har gjort fysisk modstand under voldtægten.

10.4 Mandlige forurettede gør fysisk modstand

En stor del af de politistuderende sætter spørgsmålstegn ved, hvis en mand ikke har gjort fysisk modstand under en voldtægt, hvis han blev udsat for voldtægt af en mand og i endnu højere grad af en kvinde, hvor han ved sidstnævnte regnes for at være fysisk overlegen og derfor burde være i stand til at få det stoppet. Det uddybes i det følgende:

Aleksander: Øhm... *de andre griner* Jeg vil ikke sige, at jeg ville tænke med det samme, at han lyver sgu, det er aldrig sket, fordi en mand kan ikke blive voldtaget af en anden mand. Fordi selvfølgelig kan han det. Men jeg tror stadigvæk... men jeg tror stadigvæk, at jeg ville møde det med en lille smule skep... altså, jeg ville nok være en lille smule skeptisk, det tror jeg faktisk, jeg ville. Men ikke...

Xenia: Hvorfor?

Aleksander: Jamen, det ved jeg ikke. Jeg tror det er fordi, jeg har en eller anden forestilling om... altså den voldtægt, jeg havde derude [på andet semester red.], det var så en anden voldtægt, det var så... det var en evnesvag, der var blevet voldtaget af en anden mand. Og han havde ikke den fysiske formåen og mentale robusthed til ligesom at få det her stoppet. Og der var jeg på ingen måde skeptisk, eller noget med troværdigheden, fordi det kunne jeg måske godt se for mig, at han var et nemt offer, forstå mig ret. Men at der var en mand, en ganske almindelig mand, det kom ind og sagde, at han var blevet voldtaget af en anden mand, der skulle jeg... igen, det er ikke fordi, jeg siger til ham, jeg tror sgu ikke på dig, men jeg vil gerne høre hans forklaring for ligesom at få klarlagt, okay, hvordan er det så foregået? Hvad er de faktiske omstændigheder? Ja.

Oscar: Jeg sidder sådan og tænker lidt på, at for mig, der tror jeg at jeg skal kunne sådan lidt forestille mig, hvordan er det her... altså jeg skal ligesom kunne skabe en film, hvordan er det her foregået?

Aleksander: Præcis.

Oscar: Og der er måske noget af det du siger med, hvis det var en anden mand, så er han lidt mere i stand til at måske gøre modstand mod det eller der vil... der vil være et eller andet i den film, der bliver spillet, hvor... som ikke lige ville blive afspillet naturligt. Så det skulle jeg måske lige få skabt filmen af, hvad tror jeg der er foregået, sådan før. Og den tror jeg hurtigere bliver skabt, hvis det er Stella og ikke Stefan, der kommer ind og er blevet voldtaget.

Aleksander: Præcis. Og det er det, jeg mener med det der med at få afhørt og ligesom få hørt hændelsesforløbet, fordi man kan sige... det er fordi, jeg tror, jeg sætter mig lidt i hans sted. Som der bliver nævnt, hvis jeg blive voldtaget af en anden mand, altså held og lykke. Altså, der må fandme da være sket et eller andet vanvittigt for at det kommer til at ske, altså forstå mig ret (de andre istemmer). Jamen lige præcis, det kan være noget så banalt som at jeg er blevet drugged, jamen godt nok, så giver det sgu god mening lige pludselig ikke også. Og så er det jo klart, at sådan og sådan og sådan ikke også. (Blandet fokusgruppe UCV, Bilag 2:180ff)

At de politistuderende peger på, at de ville opfatte det som mærkeligt, hvis ikke mandlige forurettede yder modstand, hvis de bliver voldtaget, vidner om, at seksuelle scripts om mænd som fysisk overlegne og mænds forventede seksuelle adfærd som handlende og aggressive er dominerende i de politistuderendes forestillinger om køn, og at det burde gøre dem i stand til at få overgrebet stoppet. Den maskuline dominans har dermed en slagside for mandlige voldtægtsofre, der ikke kan leve op til denne forventning. Dette er interessant i lyset af samtykkelovgivningen, der ellers har til hensigt at favne alle forurettede, der fryser i voldtægtssituationer, og som derudover dikterer, at voldtægt ikke længere nødvendigvis inkluderer brugen af fysisk vold, hvilket blev uddybet i problemfeltet. De politistuderendes erhvervede viden fra undervisningen under seksualforløbet om traumereaktioner regnes dermed kun som en gyldig begrundelse for kvindelige forurettedes passivitet under voldtægt.

Derudover ses det, at de politistuderende forstår modstand som direkte modstand, og ikke som indirekte, hvilket blev præsenteret som en mulighed i problemfeltet, og hvilket også vil kunne optræde efter indførslen af samtykkelovgivningen.

I det hele taget er det interessant i forhold til samtykkelovgivningen, at de studerende fokuserer så meget på forurettedes forventede evne til at sige fra, når det rent juridisk handler om at sige ja og give sin tilladelse til samleje gennem et samtykke. Selvom der er blevet indført samtykkelovgivning, forstår de politistuderende det ud fra et konfliktperspektiv, som matcher den gamle lovgivning og tager afsæt i, hvem der rent fysisk er i stand til – eller forventes at være i stand til – at sige fra.

10.5 Gerningspersoner kan gradbøjes

I empirien skinner det igennem, at de politistuderendes opfattelser af forurettede hænger sammen med gerningspersonens køn og i det hele taget har konstellationen af forurettedes og gerningspersonens køn en betydning. Derfor skildrer dette afsnit også de politistuderendes opfattelser om gerningspersonen ud fra dennes køn samt førnævnte konstellation af de implicerede parter køn i voldtægtssager, fordi det ses, at det kan påvirke de politistuderendes opfattelser af forurettet.

Ligesom nogle af de politistuderende synes, at nogle typer af voldtægt er mere alvorlige end andre, mener flere af dem også, at nogle typer af gerningspersoner skal tages mere seriøst end andre. Der er i empirien observeret en gradbøjning af det at være gerningsperson i voldtægtssager, hvor nogle i mindre grad opfattes som gerningspersoner end andre.

I det følgende behandler jeg de politistuderendes syn på gerningspersonen, og hvordan det kan få en betydning for anerkendelsen af forurettet. De politistuderende blev ud fra deres tegninger af det typiske voldtægtsoffer bedt om at forklare, hvem den typiske gerningsperson ville være. Der fremgår to hovedopfattelser af gerningspersonen som en mand, hvor han i den første opfattelse tillægges negative associationer og i den anden opfattelse, der er vokset ud af samtykkelovgivningen, tilskrives mere neutrale værdier. De præsenteres først og analyseres og sammenholdes i slutningen af afsnittet.

En midaldrende 'klammert'

Tobias beskriver gerningspersonen til sin tegning af en kvinde udsat for overfaldsvoldtægt som: "En midaldrende mand, psykisk ustabil. En klammert." (mandlig fokusgruppe UCV, Bilag 3:123), hvilket er i tråd med øvrige fokusgruppers forestillinger om den typiske gerningsperson i voldtægtssager, som det kan aflæses i diskussionen mellem informanterne nedenfor, hvor han også fremstilles som en afvigende type på flere måder:

Joachim: Det er en mand, og ud fra jeg før sagde noget om at gå alene i en park eller et eller andet, så vil jeg jo sige, det er en mand, der nok ikke kan have lige så let ved at få en kvinde med i sengen frivilligt, altså en, der ikke klarer sig socialt særligt godt, som så tyer til sådan noget her, fordi det er den måde, han kan få noget på, og så er det det, han tror er virkeligt.

Peter: Jeg er nok meget enig i den der. Om det så er fordi, han udseendemæssigt føler selv han ser særligt godt ud eller bare har svært ved ligesom generelt at approache og så føler, det her er den eneste måde, han ligesom kan være sammen med en kvinde på, det er ligesom at udnytte hende og tvinge hende til det, fordi han simpelthen ikke selv kan finde sin vej til at snakke med dem normalt. (Mandlig fokusgruppe UCØ, Bilag 2:9)

Joachim og Peter fremhæver, at det er en mand, der er socialt udfordret, og ikke kan få en kvinde med i sengen af egen fri vilje, og som legitimerer sin overfaldsvoldtægt gennem sit selvvalgte ringe udseende og sparsomme sociale færdigheder. Morten følger op og kommer med en observation om og forklaring på, hvorfor det netop er den type gerningspersoner, de bider mærke i:

Morten: Jeg tror, hvad jeg sådan kan høre på forskellige folk, så er det mere den her mand, der ikke er så pæn, måske ikke det bedste job, befinder sig måske i den dårlige ende af klassen jo. Jeg tror mere, det er fordi, det er de typer, vi omgås med og står over for flere gange, at det lige præcis er de personer, vi refererer til. Jeg tror bestemt også, at der er flere i den middel klasse, men også i den øverste klasse, der gør sådan noget her, uden at de bliver opdaget, fordi det er ligesom ikke dem som vi ofte beskæftiger os med. (Mandlig fokusgruppe UCØ, Bilag 2:10)

Ifølge Morten skyldes deres billede af netop den afstumpede gerningsperson fra de lavere sociale lag, at det er den type gerningsmænd, de hovedsageligt bliver eksponeret for, formentligt ikke kun i deres politiarbejde, men også gennem medierne, hvis betydning tidligere er blevet analyseret. Morten mener desuden, at der ligger et mørketal i de middel- og højere sociale lag, hvor de ikke bliver opdaget, fordi de netop tilhører den socialklasse, og ikke associeres med de samme negative træk som 'klammerten'. Det insinuerer noget om, at nogle typer af gerningspersoner kan slippe afsted med at begå voldtægt, muligvis fordi de fremstår mere troværdige – og på den måde får betydning for politiets opfattelse af forurettedes troværdighed, hvor hun kan blive benægtet offerstatus.

En velfungerende, ung gut

Nogle politistuderende mener, at der i kraft af samtykkelovgivningen også er kommet en anden type gerningsperson i voldtægtssager: Den velfungerende, unge mand, som ikke har til hensigt at voldtage. De samme politistuderende kan godt dele opfattelser om begge typer. Tobias fortæller nedenfor om forholdet mellem de to gerningspersoner, han ser:

Tobias: Nu sidder jeg og tænker lidt over det... jeg kan egentlig godt mærke nu, at jeg har forskelligt syn på gerningsmænd efter hvilken slags voldtægt, det er. Fordi den gerningsmand, jeg beskrev, det var jo overfaldsvoldtægt. Den type gerningsmand du beskrev eller det var i en kontaktvoldtægt, ik', og der kan jeg jo godt mærke, der har jeg egentlig også en anden forestilling. Der har jeg det faktisk mere som yngre gutter, velfungerende, uddannelse og så videre, hvor de i byen mødes og de tager hjem, og så kan der være en, der går over grænsen eller en, der fortryder eller et eller andet der.

Jonas: Det er rich kids.

Tobias: Jamen et eller andet, jeg har sgu selv gjort det også... gået med en pige hjem eller taget en pige med hjem ik' også, hvor det kunne jo lige så vel have været, at hun havde fortrudt dagen efter eller at jeg måske havde gået over en grænse eller et eller andet, som hun... så det kunne egentlig have ramt mig, velfungerende, ung mand. Hvorimod sådan en overfaldsvoldtægt, det ser jeg mere som nogle psykisk ustabile nogle med problemer oppe i hovedet og så videre. Ja. Så der er faktisk ret stor forskel på mit syn af en gerningsmand i forhold til, hvilken slags voldtægt det er. (Mandlig fokusgruppe UCV, Bilag 2:124)

Tobias' identificerer sig her med gerningspersonen ved at sige, at det lige så godt kunne have været ham, der var kommet til at begå en voldtægt. Derudover viser det, at hans syn på gerningspersonen afhænger altså af voldtægtstypen, der er blevet anmeldt. Når der er tale om kontaktvoldtægt, er det i højere grad de unge mænd, som han beskriver som velfungerende med uddannelse – og som Jonas tilføjer kommer fra en højere socialklasse. Derudover kobler Tobias det til en bytur, hvor han tager hjem sammen med en pige. Han kan nemt identificere sig med den unge gerningsperson, hvilket også gør, at han angiveligt lettere kan vinde sympati for ham eller i hvert fald forstå, hvordan det er gået til. Det er yderligere værd at bemærke, at han udover at nævne, at nogen kunne gå over grænsen også to gange udtrykker muligheden for, at pigen kunne fortryde det seksuelle møde dagen efter, hvilket ville svare til en falsk voldtægtsanmeldelse. Der er altså de samme kønnede scripts på spil som i mange af de øvrige præsenterede opfattelser. At det netop er en bytur, der kunne være skyld i eller bidrage til kontaktvoldtægten, understreger Joachim i sin beskrivelse nedenfor af alkohols virkning:

Joachim: Jeg tror også, der er et... kan være et stort mørketal blandt yngre, fordi der er mere alkohol nu end der var selv da jeg var yngre... men at man til fester drikker meget, og så går man i seng med en eller anden pige, fordi man som dreng nok ikke er helt færdigudviklet oppe i hovedet og tror, at det er sådan, det skal være, og pigen er nok ikke selv klar over, hvordan det egentlig er sket, og så har de ikke lyst til at anmelde det, fordi de ses hver dag i skolen eller vennerne er sammen med ham, der har gjort det eller noget. Så jeg tror også sagtens, det kan være blandt unge mænd og kvinder, for den sags skyld, men højst sandsynligt flere yngre mænd, drenge, der gør det i deres fuldskab, troende at de egentlig har det reelt med samtykke. (Mandlig fokusgruppe UCØ, Bilag 2:10)

Det at parterne begge er påvirket af alkohol kan på den måde blive en måde at neutralisere voldtægten på, formentligt til størst fordel for gerningspersonen, idet sagen ifølge Tobias ofte ikke vil blive anmeldt. Han beskriver, at de unge drenge ikke har handlet med forsæt til at begå voldtægt, men at de ikke er biologisk færdigudviklede til at gennemskue, om den anden part faktisk har lyst, hvilket alkoholen besværliggør yderligere. De har altså handlet i god tro. Dette er en dybt problematisk holdning for politiarbejdet og til stor ulempe for forurettede, at alkoholindtag kan fungere som en reel undskyldning.

Samtidig optræder der seksuelle scripts om, at kvinder, der indtager alkohol, ikke udviser den forventede agtpågivenhed.

Ida: Enig i, at man skal tænke over det i alle sager [muligheden for, at det kan være en falsk anmeldelse red.]. Der kan jo være en falsk anmeldelse på alt muligt lort. Men jeg synes, at den falske anmeldelse mod voldtægt er der også en krænkelse forbundet... altså det er der ikke i lige så høj grad for tyveri eller indbrud eller det ved jeg ikke, det var et dårligt eksempel. I ved, hvad jeg mener. Jeg synes ikke, at der er lige så stor krænkelse forbundet med det som det er at blive sigtet for en voldtægt, man ikke har begået, fordi man i et kærligt øjeblik synes, at hun er sød, og man gerne vil gøre noget lækkert, eller sådan... det er min holdning. (Kvindelig fokusgruppe UCØ, Bilag 2:67)

Muligheden for at blive anerkendt som forurettet – og handlingen som strafbar – kan på den måde være afhængig af, hvorvidt gerningspersonen stemmer overens med de politistuderendes fremstilling og opfattelse af denne. Andetgørelsen af gerningspersonen, som typisk sker i sagen om overfaldsvoldtægt, ved at italesætte gerningspersonen som en mand, der er psykisk afvigende og socialt udfordret, vil styrke den kvindelige forurettedes troværdighed. Opfatter de politistuderende derimod gerningspersonen som almindelig, hvilket i høj grad forekommer i kontaktvoldtægt, kan det få betydning for de politistuderendes opfattelse af forurettedes troværdighed, som bliver svækket, fordi der måske var alkohol involveret, og der var problemer med at forstå samtykket. På den måde kan forurettede få reduceret sin status som et ideelt offer, ved at gerningspersonen 'blødes op', og vinder politiets sympati, fordi de betvivler, at gerningspersonen handlede med intentionen om at begå voldtægt. Det kan yderligere bidrage til en benægtelse af forurettede som offer og en legal

ansvarsfralæggelse af gerningspersonens handlinger, når forurettet er påvirket af alkohol, hvor det er almenkendt, at der kan opstå flere misforståelser og kommunikationen kan blive sløret. At henvise til de unge drenges ikke så fremskredne biologiske udvikling kan også være med til at neutralisere eller minimere hans ansvar for det skete.

En bekymring i forbindelse med samtykkelovgivningen har været, at samtykket ville føre til en 'omvendt bevisbyrde', hvor tiltalte skulle bevise sin uskyld. Dette kunne føre til forkerte domme, herunder at uskyldige bliver dømt (Sandager 2022).

Ovennævnte forskrifter for køns adfærd kan alle forstås i lyset af Kate Mannes begreb om himpathy, som hun beskriver som "the flow of sympathy away from female victims toward their male victimizers" (Manne 2018:23). Fænomenet himpathy er et udtryk for uretfærdighed, men også en mekanisme, der bruges til at opretholde en uretfærdig, hierarkisk social struktur, altså patriarki. Dette svarer til formålet med symbolsk vold. Professor Sara Uhnöo benytter begrebet himpathy i en retslig kontekst, hvor hun med kolleger undersøger virkningerne af den svenske voldtægtsbestemmelse, og kommer frem til, at der hersker en stor bekymring blandt mænd for at blive anklaget for voldtægt (Uhnöo 2022). Det gør, at dommere, forsvarsadvokater, anklagere og bistandsadvokater udvikler strategier, der ved at tale ind i diskurser om mænds frygt skaber bekymring og empati for mænd, eksempelvis ved at referere til stigma forbundet med det at blive anklaget for voldtægt. Dette kalder Uhnöo for *strategic himpathy work*, og det er netop, hvad de særligt mandlige politistuderende kan siges at udøve i dette analyseafsnit, men også flere andre steder i de uhensigtsmæssige opfattelser til forurettede i voldtægtssager.

Analysen efterlader spørgsmålet: Hvordan kan vi forebygge voldtægtsmyter i dansk politi?

11. Diskussion – At forebygge voldtægtsmyter i praksis

Diskussionen tager fat på, hvordan voldtægtsmyter knyttet til køn kan forebygges i dansk politi og hvor der rent praktisk kan gribes ind. Til dette vil jeg bruge analysens fund, men også efterforskernes udtalelser. Derudover vil jeg trække på de politistuderendes oplevelser og erfaringer fra klasselokalet såvel som fra deres praktikforløb i en politikreds, som de har delt og diskuteret i fokusgruppeinterviewene.

”Vi er jo også bare mennesker”

Dette er en sætning, som både efterforskerne og flere af de politistuderende har sagt i fokusgruppeinterviewene (Kvinder UCØ Bilag 2:52; Kvinder UCV, Bilag 2:215; Efterforskere, Bilag 2:264). Hermed menes, at de ligesom alle andre er påvirket af personlige erfaringer i deres arbejde. Dette fremgik af analysen, hvordan disse personlige erfaringer, der kan have aftryk af voldtægtsmyter, i nogle tilfælde kan trumfe den viden, de politistuderende får gennem undervisningen på Politiskolen. Dette er et interessant fund, som vider om, at voldtægtsmyter er et område, hvor det ikke alene er objektivitetsprincippet og rationaliteten, der råder. Følelserne kan vinde forrang (Efterforskere, Bilag 2:252). Men hvordan kan man så forebygge voldtægtsmyter, når nogle voldtægtsmyter er så sejlivede og personlige, at undervisning i viden om reelle tilstande ikke er nok til at bekæmpe dem?

At bekæmpe symbolsk vold

Bourdieu's tanker om bekæmpelse af den symbolske vold kan vise sig særligt nyttige i forbindelse med forebyggelsen af voldtægtsmyter. Han noterer herom: ”Det er fuldstændig illusorisk at tro, at den symbolske vold kan besejres alene ved bevidsthedens og viljens våben, for dens virkninger og betingelser for dens virkningsfuldhed er varigt indskrevne i kroppens inderste i form af dispositioner.” (Bourdieu 1999:54). Dermed vil bevidstgørelse, altså en forandring af mentale strukturer gennem viden, ikke være tilstrækkeligt til at overvinde den symbolske vold, ifølge Bourdieu. Den må følges op af en forandring af de objektive strukturer, som den symbolske vold er spundet ind i.

Det betyder, at undervisning i voldtægtsmyter, samtykkelovgivning og hypotesestyret efterforskning, som tjener til at gøre de politistuderende bevidste, ikke på egen hånd vil kunne bekæmpe den symbolske vold, som det i analysen er kommet frem er til stede i politiorganisationen. De vil kunne

hjælpe forebyggelsen på vej, men må suppleres af noget andet. Derfor anbefaler jeg, at dansk politi til forebyggelse af voldtægtsmyter blandt politibetjente sigter efter at forandre den eller de praksisser, der ligger objektivt til grund for voldtægtsmyter, nemlig politibetjentenes uhensigtsmæssige og stereotype forestillinger om køn som ses i politikulturen, der er underlagt den maskuline dominans. Her skal det nævnes, at politikultur på mange punkter må antages også at afspejle samfundets majoritetskultur, som politifolk ligeledes er en del af. Sådanne holdningsændringer i politikulturen vil ifølge Bourdieus tanket kunne resultere i substantielle ændringer i de politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtsager baseret på køn. Dette kunne tænkes at være en mere effektiv strategi til forebyggelse af voldtægtsmyter end et ensidigt fokus på design og implementering af uddannende programmer om voldtægt. I de følgende afsnit vil jeg diskutere og fremlægge, hvilke dele af politikulturen, der med fordel vil kunne ændres, for at forebygge voldtægtsmyter.

Humor i politikultur

Under mit praktikforløb fik jeg et indtryk af, at humor betyder meget for de politistuderende. Netop humorens funktion blev diskuteret i flere af fokusgruppeinterviewene, hvor der ikke altid var enighed blandt de politistuderende om, hvornår noget var for sjov og noget var alvorligt ment, når det blev sagt som en joke. Kommentaren fra en kvindelige politistuderende nedenfor om hendes oplevelse med mandlige medstuderendes brug af humor i relation til voldtægt, giver et indtryk af denne diskussion:

Amanda: Altså nu siger jeg noget, der er rigtig meget for egen regning, og det kan godt være, vi kommer til at diskutere nu ved bordet. Men igennem det her Stellaforløb, har jeg nogle gange virkelig skullet bide mig i tungen over nogle af de ting, der bliver sagt fra nogle af de mandlige kolleger nogle gange. Og en dag kom jeg faktisk hjem og sagde: ”Hvis jeg nogensinde bliver voldtaget, så håber jeg det er en kvinde, der kommer til at optage min sag,” fordi jeg har opfattelsen af – og igen det er ikke alle mænd overhovedet – men at det er dels noget om, at kvinder tager opgaven mere seriøst og går til den meget sådan professionelt, hvor at, jeg tror ikke som... hvis jeg selv var voldtægtsoffer, at jeg havde behov for at høre sådan ”så kunne hun sgu også lige have ladet være med at tage den trøje på,” som er sådan nogle ting, der kan blive sagt oppe i klasselokalet. Og jeg ved jo godt, det er sagt i jokes og det er for sjov og sådan noget, men jeg kan bare ikke lade være med at tænke: Er det sådan han tænker? Er det virkelig

sådan han tænker, fordi så vil jeg fandme ikke have ham til at køre min sag, hvis det var mig. (Kvinder UCØ, Bilag 2:62f)

De kvindelige medstuderende i fokusgruppen bakker holdningen op. Amanda mener, at man grundlæggende ikke bør joke med voldtægt, fordi det ikke er sjovt i den virkelige verden uden for Politiskolen, idet der er et menneske bag. Det er dermed noget, hun finder respektløst, men også noget hun er i tvivl om alvoren af, fordi det jo er victim blaming. Som det fremgår af kommentaren ovenfor, har det haft den indvirkning, at hun helst vil have, at det var en kvindelig politibetjent, der optog hendes sag, hvis hun blev voldtaget. Hun understreger, at det langt fra er alle hendes mandlige medstuderende, som laver jokes om voldtægts ofre, men at tendensen alligevel er, at mænd joker mere med voldtægt end kvinder på Politiskolen. Dette var ligeledes tendensen i mine fokusgruppeinterviews (Mænd UCØ, Bilag 2:121; Mænd UCV, Bilag 2:121f, 132f). Ifølge forskning præsenteret i problemfeltet, er det som oftest det mandlige køn, der besidder flest voldtægtsmyter. Det kunne derfor være interessant at undersøge, hvorvidt dem, der gør brug af humor om voldtægt og voldtægts ofre i politikultur bærer på flere voldtægtsmyter end andre. Lars-Ole bemærker i tråd hermed, hvordan der til morgenparole på politistationen kan snige sig stikbemærkninger ind fra kolleger om bl.a. voldtægtssager, som er med til at smitte de andre med bias blot ved oplæsningen af døgnrapporten (Efterforskere, Bilag 2:264). Det tyder derfor på, at humor om voldtægt kan være problematiske, både på Politiskolen og på politistationerne. Jeg vil derfor anbefale en opmærksomhed på humor omhandlende voldtægtssager i politikulturen, som jeg vurderer vil være et godt sted at gribe ind i bekæmpelsen af voldtægtsmyter og den symbolske vold, der følger med. Det vil tilmed formentligt kunne bidrage til et bedre arbejdsmiljø i flere henseender.

Når kolleger deler erfaringer

En anden kilde til udbredelsen af voldtægtsmyter blandt de politistuderende, er deres prægning fra mere erfarne kolleger under deres praktikperiode i en politikreds. Dette er der allerede givet et eksempel på i analyseafsnittet 10.3, hvor Jonas forklarer, hvordan han blev smittet med voldtægtsmyten om at kvinder anmelder falsk af sin kollega under sin praktikperiode på andet semester. Først var Jonas skeptisk, men da de næste fire voldtægtssager han fik ind, viste sig at være falske anmeldelser med det samme mønster, konstaterede han: ”Den holder sgu måske meget godt stik” (Mænd UCV, Bilag 2:149), og tog voldtægtsmyten til sig. Særligt hvor mange stjerner man har på skuldrene, kan have betydning for den autoritet man har i andres øjne. Her var Jonas ny i faget og

så op til sin mere erfarne kollega, som han ikke ønskede at sige imod, selvom han først var skeptisk. Jonas ender med selv at gøre sig samme erfaring som kollegaen. Dog er erfaringer ikke altid repræsentative for virkeligheden, og det vil kunne blive problematisk for Jonas' politiarbejde, hvis han går til lignende sager med kvinder, der anmelder en voldtægt, med denne forudindtagethed. Det vil svække hans objektivitet i sagen og kan skade forurettet og dennes sag.

Flere af de andre politistuderende fortæller om lignende oplevelser, hvor de har stået i situationer under deres praktikperiode, hvor de som grønne i faget har lyttet til deres erfarne kollega, men hvor de efterfølgende har kunnet konstatere, at dette var forkert og dårligt politiarbejde. Det vidner om, at erfaring ikke altid kan sidestilles med dygtighed og korrekthed, og peger på, at praktikansvarlige ude i politikredsene skal være sig bevidste om deres magt og forstå den indflydelse, dem og deres kolleger kan have på de fremtidige politibetjente med deres fordomme eller erfaringer, som de politistuderende grundet deres rang ofte er hurtige til at adoptere. Dette opmærksomhedspunkt kan indgå i uddannelsen af de praktikansvarlige, men bør ifølge Bourdieus tanker også behandles fra roden og dermed suppleres af en kulturændring det enkelte sted.

Opsummering

Ud fra diskussionen foreslås det, at forebyggelse af voldtægtsmyter i dansk politi ikke alene kan ske ved vidensdeling gennem undervisning i voldtægtsmyter, samtykkelovgivning mv., men må suppleres med bekæmpelse af den symbolske vold, som er indlejret i politikulturen. Identificerede opmærksomhedspunkter i den forbindelse er funktionen af jokes med karakter af voldtægtsmyter, og at de politistuderende under deres praktikperiode ikke bliver præget af deres kollegers voldtægtsmyter.

12. Konklusion

Dette speciale har undersøgt, hvilken betydning forestillinger om køn har for danske politistuderendes opfattelser af forurettede i voldtægtssager, hvor uhensigtsmæssige forestillinger om køn har været vægtet. Undersøgelsen finder først og fremmest, at de 34 politistuderende fordelt i de 6 fokusgrupper på UCV og UCØ bærer på nuancerede opfattelser af forurettet, og sjældent er fuldkommen enige. Dette gør sig gældende både på tværs af de politistuderendes køn, men også inden for hvert køn. Enkelte af alle disse opfattelser kan antages at være uhensigtsmæssige for politiarbejdet med voldtægtssager, herunder behandlingen af forurettede, idet disse opfattelser har karakter af klassiske voldtægtsmyter.

Jeg har identificeret fem opfattelser baseret på uhensigtsmæssige forestillinger om køn blandt de politistuderende i min hovedempiri, som griber ind i hinanden. De lyder:

1. Kvindelige forurettede, der viser bar hud, har et medansvar. Nogle af de kvindelige politistuderende mener, at kvindelige forurettede i voldtægtssager bør være opmærksomme på deres påklædning og deres adfærd, når de er beruset, så de ikke tiltrækker sig uønsket opmærksomhed. Det skyldes, at de kvindelige politistuderende grundet køn har let ved at identificere sig med de kvindelige forurettede, hvor de trækker på egne erfaringer fra deres privatliv og sammenligner med, hvad de selv ville have syntes var passende i en lignende situation. Denne opfattelse bunder i forskrifter for kvinders seksuelle adfærd, hvor de skal være passive, ikke må være sluts, men indeholder også en underliggende antagelse om, at mænd ikke kan styre deres seksualitet. Hvis de kvindelige forurettede ikke udviser agtpågivenhed, vil de ifølge denne uhensigtsmæssige opfattelse kunne blive set som delvist ansvarlige for voldtægten, hvilket er en problematisk misforståelse. At det udelukkende er kvindelige politistuderende, som deler denne holdning udelukkende om kvindelige forurettede, illustrerer den symbolske vold, hvor kvinder er underlagt og blot accepterer den maskuline dominans.

2. Kvindelige forurettede anmelder ofte falsk. Få af de mandlige politistuderende er af den opfattelse, at kvinder, der er i et forhold, men er blevet voldtaget af en anden end kæresten, lyver, når de kommer for at anmelde en voldtægt. Falske voldtægtsanmeldelser bliver af de politistuderende kun omtalt i sammenhæng med kvindelige forurettede, og bliver særligt af de mandlige politistuderende overvurderet, hvilket taler ind i en klassisk voldtægtsmyte og tegner et billede af symbolsk vold i politikulturen.

3. *Mandlige forurettede er mere troværdige.* Mandlige forurettede bliver af nogle af de politistuderende anset for at være mere troværdige end kvindelige forurettede, når de kommer for at anmelde en voldtægt. Argumentet lyder, at det er et større tabu for mænd end for kvinder at anmelde en voldtægt, og at mænd derfor har mere at tabe ved at gøre det. Hvorfor skulle en mand anmelde en voldtægt for sjov? Det kan være problematisk for retssikkerheden, hvis mandlige og kvindelige forurettede ikke bliver vurderet som lige troværdige fra sagens begyndelse, udelukkende på baggrund af køn. Mandlige forurettedes troværdighed kan dog blive svækket, hvis ikke de har gjort fysisk modstand under voldtægten.

4. *Mandlige forurettede gør fysisk modstand.* En opfattelse blandt mange af de politistuderende lyder, at særligt mandlige voldtægtsofre forventes at kæmpe imod, hvis de bliver forsøgt voldtaget, fordi de med deres fysiske overlegenhed burde være i stand til at få det stoppet. Den maskuline dominans har dermed en slagside for mandlige voldtægtsofre, der ikke kan leve op til denne forventning. Dette er interessant i lyset af samtykkelovgivningen, der ellers har til hensigt at favne alle forurettede, der fryser i voldtægtsituationer, og som derudover dikterer, at voldtægt ikke længere nødvendigvis inkluderer brugen af fysisk vold.

5. *Gerningspersoner kan gradbøjes.* I de politistuderendes opfattelser af gerningspersonen observeres der en gradbøjning i alvoren af voldtægten, gerningspersonen har begået, hvor de politistuderende distancerer sig mere fra gerningspersonen i overfaldsvoldtægter fremfor gerningspersonen i kontaktvoldtægter. Særligt en gruppe af de mandlige politistuderende kan identificere sig med gerningspersonen i kontaktvoldtægter, hvilket kan forklares vha. begrebet *himpathy*. Denne empatifølelse tyder på at være blevet forstærket efter indførslen af samtykkelovgivningen, hvor samtykket, som ofte er omdrejningspunktet i kontaktvoldtægter, er blevet en kompleks størrelse. Dette kan bevirke et lempeligere syn på gerningspersonen og derved en reducere af gerningspersonens ansvar til ulempe for forurettedes troværdighed og sag.

Der er en række mønstre i de politistuderendes forestillinger om køn, der går på tværs af opfattelserne. De politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser udspringer som hovedregel af en heteronormativ grundforståelse, som er præget af patriarkalske kønsstrukturer. Det betyder, at de politistuderende forstår voldtægtssager og forurettede gennem en heteroseksuel linse. Det gør, at de kan have svært

ved at skabe sig en indre film af, hvordan voldtægter, hvor det ikke er en kvindelig forurettet og en mandlig gerningsperson, har udspillet sig, hvilket nogle af de politistuderende mener kan lede til, at de i disse situationer opfatter forurettede som mindre troværdig eller som delvist ansvarlig for voldtægten. Det gør, at victim blaming findes i de politistuderendes uhensigtsmæssige opfattelser af både kvindelige og mandlige forurettede, men har forskellige ansigter. Derudover har de politistuderende en tendens til at identificere sig med de forurettede, som deler samme køn som dem selv, hvilket kan skabe stærkere følelser hos den enkelte.

Selvom samtykkeloven kan siges at være et skridt for ligestilling mellem mænd og kvinder på papiret, er der blandt de politistuderende nogle stereotype forestillinger om køns adfærd, som kan være til ulempe for mænd såvel som for kvinder, der bliver udsat for voldtægt. Det tyder på, at der blandt de politistuderende er en række uhensigtsmæssige overordnede kønsstrukturer med rødder i symbolsk vold, der bliver accepteret og tager sig ud som naturlige, og som kan udfordre de politistuderendes forståelse af samtykkeloven og dens anvendelse i praksis. Konsekvenserne af dette er, at nogle af de politistuderende er med til at opretholde og reproducere uhensigtsmæssige opfattelser af mandlige og kvindelige forurettede i voldtægtssager, ofte til fordel for det maskuline køn, hvilket for forurettede kan resultere i sekundær viktimering, mistillid til politiet og mangel på retfærdighed og retsbeskyttelse, hvis deres sag bliver bremsset i retssystemet grundet deres køn.

Til forebyggelse af voldtægtsmyter i dansk politi foreslår specialet, at undervisning i samtykkelovgivning, voldtægtsmyter mv. ikke er tilstrækkeligt til at kunne punktere voldtægtsmyter, men må suppleres af bekæmpelse af den symbolske vold, som findes i politikulturen. Dette tæller en opmærksomhed på funktionen af jokes om voldtægtssager med karakter af voldtægtsmyter, samt en opmærksomhed på prægningen af de politistuderende under praktikperioden. At komme helt udenom de uhensigtsmæssige opfattelser i politiet er dog svært. Politibetjente er jo også bare mennesker, men deres job kræver, at de bestræber sig på at leve op til objektivitetsprincippet, så egne erfaringer og holdninger ikke vinder indpas i politiarbejdet og spænder ben for forurettede og dennes sag.

Jeg håber, at jeg med dette speciale kan danne grobund for refleksion om betydningen af forestillinger om køn, og herigennem ændring af tankemønstre i dansk politi, så man f.eks. næste gang der træder en ung kvinde ind på politistationen med sin kæreste i hånden og anmelder en voldtægt begået af en anden end kæresten, ikke som det første antager, at det er en falsk anmeldelse. I stedet skulle

udgangspunktet gerne være, at ligesom mænd ikke for sjov anmelder at have været udsat for en voldtægt, så gør kvinder heller ikke.

Der kan med forbehold for specialets teoretiske, metodiske og analytiske valg, inddragelse af forskning og ikke mindst dets antal af informanter foretages en analytisk generalisering af specialets fund.

12.1 Specialets begrænsninger

Specialet har ikke haft til formål at undersøge, om de identificerede uhensigtsmæssige opfattelser faktisk har en betydning for behandlingen af forurettede i praksis eller om de politistuderende er i stand til at adskille subjektive voldtægtsmyter som privatperson fra deres professionelle virke som politibetjent. Forskningslitteraturen på området er splittet i sine konklusioner om tilstedeværelsen og effekterne af voldtægtsmyter. Uenigheden kan skyldes kulturelle forskelle, uens metodiske tilgange, voldtægtssagens kompleksitet og en ændring i sociale opfattelser af voldtægt. Ikke alle studier finder frem til, at omfanget og konsekvenserne af voldtægtsmyter er problematiske, men overordnede tendenser peger på, at voldtægtsmyterne eksisterer og at de kan blive handlingsanvisende, hvorfor de kan have betydning for politiets behandling af forurettede og håndtering af dennes sag (Skov & van Mastrigt 2021:18). Den samme uenighed reflekteres i de politistuderendes diskussioner om samme (Mænd UCV, Bilag 2:140f). Mit speciale lægger derfor op til yderligere forskning af voldtægtsmyters betydning for politiarbejde i praksis.

13. Litteratur

Amnesty International (2019). "Giv os respekt og retfærdighed!": Adgang til retfærdighed for kvindelige voldtægtsoverlevende i Danmark. Hentet fra: <https://amnesty.dk/wp-content/uploads/media/5406/denmark-report.pdf> (sidst besøgt 07-01-2023)

Bengtsson, T. T. og Mølholt, A. (2020). "Anonymisering i kvalitative Undersøgelser". I: Petersen, K. E.: *Forskning med børn og unge: etik og etiske dilemmaer*. København: Hans Reitzels Forlag. 193-209.

Björk, M. (2018). "Politistudier - metodologiske problemer og praktiske råd". I: Jacobsen, M. H. (red.): *Metoder i kriminologi*. Hans Reitzels Forlag.

Bourdieu, P. (1999). *Den Maskuline Dominans*. Tiderne Skifter: København. 2. udgave, 1. oplag.

Brinkmann, S., & Tanggaard, L. (2015). "Kvalitet i kvalitative studier". I: Brinkmann, S. & Tanggaard, L. (red.): *Kvalitative metoder: En grundbog*. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Burt, M. R. (1980). "Cultural myths and supports for rape". I: *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(2). 217-230.

Christie, N. (1986). "The Ideal Victim". I: E. A. Fattah (red.): *From Crime Policy to Victim Policy*. London: MacMillan Press. 17-30.

Connell, R. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.

Crowne, D. P., & Marlowe, D. (1960). A new scale of social desirability independent of psychopathology. I: *Journal of consulting psychology*, 24(4). 349.

Deen, L. et al. (2018). *Vold og seksuelle krænkelser*. København: Statens Institut for Folkesundhed, SDU.

de Vaus, D. (2001). *Research Design in Social Research*. California: SAGE Publications.

Elklit, A. et al. (2020). *Psykiske følger efter voldtægt. Traumepsykologisk materialesamling*. Hentet fra: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/12/Traumepsykologisk->

[materialesamling.-Psykiske-foelger-efter-voldtaegt.-Ask-Elklit-Line-Eiby-Andersen-Helle-Spindler.-2020.pdf](#) (sidst besøgt 08-01-2023)

Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.

Finstad, L. (2018). *Hva er politi*, bd. 67. Oslo: Universitetsforlaget.

Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper*. 3. udgave. Samfundslitteratur

Hansen, N. B. & Hansen, M. (2021). ”Sekundær viktisering i voldtægtssager – det andet overgreb”. I: Søberg, T. et al. (red.): *Voldtægtssagen – retssystemets akilleshæl*, 1. udgave. København: Djøf Forlag. 137-154.

Harrits, G. S. et al. (2012). ”Indsamling af interviewdata”. I: Andersen, L. B. et al. (red.): *Metoder i statskundskab*, 2. udgave, 6. oplag. København: Hans Reitzels Forlag.

Hastrup, K. et al. (2014). *Kulturanalyse - kort fortalt*. Samfundslitteratur.

Heinskou, M. B. (2014). “The Narrative of Masculinity in False Reports of Rape: Victimization and the Question of Criminal Masculinities”. I: *Men, Masculinities and the Criminological Field*. Ashgate. 149-164.

Heinskou, M. B. et al. (2017). *Seksuelle krænkelse. Omfang og karakter*. København: Københavns Universitet og Det Kriminalpræventive Råd. 32-45. Hentet fra: https://dkr.dk/media/7391/seksuelle_kraenkelse.pdf (sidst besøgt 08-01-2023)

Hust, S. J. T., Rodgers, K. B. & Bayly, B. (2017). “Scripting Sexual Consent: Internalized Traditional Sexual Scripts and Sexual Consent Expectancies Among College Students”. I: *Family Relations. Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 66(1). 197-210.

Jakobsen, K. K. (2021). ”Falske anmeldelser – eller vanskelige sager?”. I: T. Søberg, T. Baumbach & L.K. Minke (red.): *Voldtægtssagen – retssystemets akilleshæl*. Djøf Forlag. 351-370.

Järvinen, M. (2005). ”Interview i en interaktionistisk begrebsramme”. I: Järvinen, M. & Mik-Meyer, N.: *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv*. Gylling: Hans Reitzels Forlag.

Johansen, K. B. H. (2016). *Seksuel vold. Opfattelser og holdninger til strafbarhed og anmeldelse blandt unge*. Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet. 2. udgave.

Johansen, K. B. H. (2020). *Hverdagens sexistiske tankemønstre skaber grobund for seksuel vold*. Information (kronik). Hentet fra: <https://www.information.dk/debat/2020/12/hverdagens-sexistiske-tankemoenstre-skaber-grobund-seksuel-vold> (sidst besøgt 06-01-2023)

Jon, N. (2020). ”Mangel på kvinnelig, specialtrent operativt personell: Hvor ”trykker skoen”?”. I: *Nordic Journal og Studies in Policing*, 7(3). 199-217. Hentet fra: <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2703-7045-2020-03-03> (sidst besøgt 08-01-2023)

Justitsministeriet (2016). *Respekt for voldtægts ofre*. Politi- og Strafferetsafdelingen.

Justitsministeriet (2019). *Ekspertpanel vil løfte indsatsen mod voldtægt*. Hentet fra: <https://www.justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/ekspertpanel-vil-loefte-indsatsen-mod-voldtaegt/> (sidst besøgt 08-01-2023)

Justitsministeriet (2020). *Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023*. Hentet fra: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/12/Aftale-om-politiets-og-anklagemyndighedens-oekonomi-2021-2023-1.pdf> (sidst besøgt 08-01-2023)

Justitsministeriets Forskningskontor (2021). *Offerundersøgelser 2005-2020, hovedtal*. Rigspolitiet, Københavns Universitet, Det Kriminalpræventive Råd. Hentet fra: <https://dkr.dk/Media/637751673950998159/Offerunders%c3%b8gelsen%202021,%20final.pdf> (sidst besøgt 08-01-2023)

Kulick, D. & Cameron, D. (2003). *Language and Sexuality*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Interview - introduktion til et håndværk*. 3. Udgave. København: Hans Reitzels Forlag.

Laudrup, C. & Rahbæk, H. (2006). *Var det voldtægt? En undersøgelse af menneskerettigheder og voldtægtssager i Danmark*. Center for Voldtægts ofre. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet. Hentet fra: <https://www.alsresearch.dk/uploads/Publikationer/var-det-voldtaegt.pdf> (sidst besøgt 08-01-2023)

Loftus, B. (2010). "Police occupational culture: classic themes, altered times. Policing and Society". I: *An International Journal of Research and Policy*, 20(1). 1-20.

Lonsway, K. A. & Fitzgerald, L. F. (1994). "Rape myths: In review". I: *Psychology of Women Quarterly*, 18. 133-164.

Manne, K. (2018). *Down girl: The logic of misogyny*. New York, NY: Oxford University Press.

Möller, A., Söndergaard, H. P. & Helström, L. (2017). "Tonic immobility during sexual assault – a common reaction predicting post-traumatic stress disorder and severe depression". I: *Acta Obstet Gynecol Scand*, 96(8). 932-938.

Murphy, A. & Hine, B. (2018). "The influence of 'High' vs. 'Low' rape myth acceptance on police officers' judgements of victim and perpetrator responsibility, and rape authenticity". I: *Journal of Criminal Justice*, 60. 100-107.

Nielsen, B. G. (2013). "Ofre i teori og praksis". I: Jacobsen, M. H. & Sørensen, A. (red.): *Kriminologi – Introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag. 101-121.

Parratt, K. & Pina, A. (2017). "From "real rape" to real justice: A systematic review of police officers' rape myth beliefs". I: *Aggression and Violent Behavior*, 34. 68-83.

Payne, D. L., Lonsway, K. A. & Fitzgerald, L. F. (1999). "Rape myth acceptance: Exploration of its structure and its measurement using the Illinois rape myth acceptance scale". I: *Journal of Research in Personality*, 33(1). 27-68.

Pedersen, M. L. (2022). *Antallet af voldtægtsdømte stiger: 'Sagerne bliver efterforsket grundigere og bedre'*. Danmarks Radio. Hentet fra: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/antallet-af-voldtægtsdoemte-stiger-sagerne-bliver-efterforsket-grundigere-og-bedre> (sidst besøgt 07-01-2023)

Politiforbundet (2022). Instagramopslag.

Reiner, R. (2010). *The politics of the police*. 4. udgave. Oxford: Oxford University Press.

Retsinformation (2014). *Istanbulkonventionen*, BKI nr. 11 af 01/08/2014. Hentet fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lrc/2014/11> (sidst besøgt 08-01-2023)

Retsinformation (2021). *Bekendtgørelse af straffeloven*. LBK nr. 1851 af 20/09/2021. Hentet fra: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2021/1851> (sidst besøgt 08-01-2023)

Rigsadvokaten (2015). *Behandling af voldtægtssager*. Anklagemyndigheden.

Rigspolitichefen (1998). *Voldtægters omfang og karakter i Danmark. En undersøgelse af voldtægtsanmeldelser i 1990, 1991 og 1992 & Voldtægtsudviklingen i Danmark*. København: Rigspolitichefen.

Rigspolitiet (2020). *Kriminalitetsramte borgeres tilfredshed med politiet*. Politifagligt udviklingscenter & koncernudvikling. Hentet fra: https://politi.dk/-/media/mediefiler/landsdaekkende-dokumenter/nyheder/kriminalitetsramte-borgernes-tilfredshed-med-politiet.pdf?la=da&hash=965AA43BC12B3126F7010027C83EB8BE7C66EA69&fbclid=IwAR3QvV9ete-kG9enniUwMNd-GQvFS3wq0a761Ns7x7JSRxAcWB31oMQE_Sg (sidst besøgt 08-01-2023)

Rigspolitiet (2021). *Vejledning om politiets behandling af sager om voldtægt eller voldtægtslignende forhold*. (Internt dokument)

Rigsrevisionen (2015). *Beretning til Statsrevisorerne om politiets henlæggelse af straffesager*.

Sandager, A. B. (2022). 'Historisk' ny lov viser nu sin effekt: Der har været myter om det 'rigtige offer'. Berlingske. Hentet fra: <https://www.berlingske.dk/samfund/historisk-ny-lov-viser-nu-sin-effekt-der-har-vaeret-myter-om-det-rigtige?fbclid=IwAR3m-BoSxBQO-IPSD0tnn6U4IUxiflZQrzuvZLFp7L9t5Z7NywA7k11CJ9A> (sidst besøgt 08-01-2023)

Simon, W., & Gagnon, J. H. (1986). "Sexual scripts: Permanence and change". I: *Archives of Sexual Behavior*, 15(2). 97–120.

Skolnick, J. H. (1966). *Justice without trial: law enforcement in democratic society*. New York: Wiley.

Skov, M. & van Mastrigt, S. (2021). "Voldtægtsmyter i retssystemet". I: Søberg, T. et al. (red.): *Voldtægtssagen – retssystemets akilleshæl. Teori og praksis*, 1. udgave, 1. oplag. Djøf Forlag.

Skov, M. et al. (2022). "Comparing rape myth acceptance among police trainers and medical students: a preliminary Danish validation of the Updated Illinois Rape Myth Acceptance Scale". I: *Violence Against Women*, 28(11). 2649-2676.

Sleath, E. & Bull, R. (2017). "Police perceptions of rape and the impact on case decision making: A systematic review". I: *Aggression and Violent Behavior*, 34. 102-112.

Temkin, J. og Krahé, B. (2008). *Sexual assault and the justice gap: a question of attitude*. Hart Publishing.

Uhnoo, S. (2022). *Could it be my son? Strategic empathy work in rape trials*. Hentet fra: <https://www.nsfk.org/blog/could-it-be-my-son-strategic-empathy-work-in-rape-trials/> (sidst besøgt 08-01-2023)

van Mastrigt, S. & Hartmann, T. (2021). *Unge stereotype holdninger til voldtægt: Barrierer i forhold til at gribe ind og mulige forebyggelsesimplikationer*. Psykologisk Institut, Aarhus Universitet.

Weih, N. et al. (2022). *Mod en nuanceret forståelse af seksualiserede overgreb*. Lev Uden Vold. Hentet fra: <https://levudenvold.dk/media/rd0nncfg/unders%C3%B8gelse-om-seksualiserede-overgreb.pdf> (sidst besøgt 08-01-2023)

West, C. & Zimmerman, D. H. (1987). "Doing gender". I: *Gender & Society*, 1. 125–151.

Westley, W. A. (1953). "Violence and the police". I: *American Journal of Sociology*, 59(1). 34-41.

Wilken, L. (2011). "Symbolsk vold og magt". I: *Bourdieu for begyndere*. 2. udgave. Samfundslitteratur. 89-103.

Zvi, L. (2022). "Police Perceptions of Sex-worker Rape Victims and Their Offenders: A Vignette Study". I: *Journal of Interpersonal Violence*, 37(15–16). NP14189-NP14214.

Åkerström, M. & Wästerfors, D. (2018). "Kvalitative interviews". I: Jacobsen, M. H. (red.): *Metoder i kriminologi*. 1. udgave, 1. oplag. København: Hans Reitzels Forlag. 141-172.

14. Bilagsoversigt

Bilag er sendt til vejleder. Bilagene er følgende:

Bilag 1: Interviewguides

Bilag 2: Samlet transskriberingsdokument